№ 149 ԿԻՐԱԿԻ ՅՈՒԼԻՍԻ 12 — 1909 — ԵՐԵՍՈՒՆԵՕԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ — ԿԻՐԱԿԻ ՅՈՒԼԻՍԻ 12 № 149

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գտնւում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ»
Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆոն № 253.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—3 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունւում է ամեն լեզւով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆոն № 253.

ՎՐԱՑ ԱԶՆՈՒԱԿԱՆՆԵՐԻ ԱՄԱՐԱՅԻՆ ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԱՅԳԻ

„ԻՒԺԱՆԷ" ԸՆԿ. ՃԱՇԱՐԱՆ

Ամենալաւ տեղը քաղաքում, ուր գտնւում են հսկայ ծառեր։ Առանձին պավիլիոն, մեծ աւազաններ և շատրուաններ։ Ընդունւում են պատուէրներ ճաշի և պիկնիկների համար։ Ցերեկվայ ժամը 2-ից մինչև 4-ը և երեկոյեան ժամը 9-ից մինչև 2-ը գիշերվայ նուագում է օպէրային երաժշտախումբը Պալեվ III-ի ղեկավարութեամբ։

ՃԱՇ.—2 տեսակ կերակուր՝ 60 կոպ., 3 տեսակ՝ 80 կոպ., 4 տեսակ՝ 1 ռուբ.։

ԳՆԵՐԸ ՉԱՓԱՒՈՐ ԵՆ

Այգու մուտքը ծրի է

(ա. օ.) (առ.) 546. 5—4

Նազլու և Մարգար Օրդոյեանները սրտի կսկիծով յայտնում են ազգականներին, ծանօթներին և ընկերներին իրանց սիրելի եղբօր՝

ՍԵՒ-ԳԷՈՐԳ ՕՐԴՈՅԵԱՆՑԻ

եղեռնական մահը, որ տեղի ունեցաւ Պարսկաստանում։ Կիրակի, ամսիս 12-ին, պատարագից յետոյ ժամը 12-ին, Վանքի մայր եկեղեցում տեղի կունենայ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ հանգուցեալի յիշատակին։ (շ. կ.) 641. 2—2

ԲԱԳՈՒԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂ. ԾԽ. ԵՐԿԴԱՍԵԱՆ ԴՊ. ՀԱՄԱՐ ՀԱՐԿԱՒՈՐ ԵՆ

ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐ

Երեքը օրիորդաց և հինգը տղայոց դպրոցի համար։

1) Հոփսիմեան օրիորդաց դպրոցի համար հարկաւոր են.

ա) Հայոց լեզուի շաբ. 15 դասի և հայոց պատմութ. 10 դասի. ընդամենը 25 դաս. բ) Հայոց լ. շաբ. 18 դ. և հայրենագիտութ. 6 դ. ընդ. 24 դաս. գ) Ընդհանուր աշխարհագր. 16 դ. և բնագիտութ. 3-րդ բաժ. 6 դ. ընդամենը 22 դաս։

2) Մեսրոպեան տղայոց դպրոցի համար՝ ա) Երգեցողութիւն շաբ. 14 դ. բ) Հայոց լեզուի շաբ. 17 դ. և հայոց պատ. 6 դ. ընդ. 23 դ. գ) Ռուսաց լեզուի և ռուսաց պատմութ. համար երկու ուսուցիչ՝ իւրաքանչիւրը շաբ. 18 և 19 դ. դ) Նկարչութիւն՝ շաբ. 14 դաս։

Ռուսաց լեզուի դասատուները պիտի լինեն փորձառու և անպայման ուսուցչական ինստիտուտ աւարտածներ։ Հայերէնագիտութեան դասատուները պիտի լինեն հմուտ, փորձառու և մասնագիտական պատրաստութիւն ունեցողներ, իսկ նկարչութեան և երգեցողութեան ուսուցիչները մասնագիտական կրթութիւն պիտի ունենան։ Դասավարձն է 60 ռ.։ Ցանկացողները իրանց կրթութեան, անցեալ մանկավարժական գործունէութեան մասին համառօտ տեղեկութիւններով թող բարեհաճեն դիմել մինչև յուլիսի վերջը հետևեալ հասցէով՝ Баку, Попечительству бак. арм. церковно-приходск. школъ, Гимназическая ул.

(հ. կ.) (առ.) 638. 2—2

Կիրակի, յուլիսի 12-ին
Վրաց ազնուականութեան պարտէզում
տեղի է ունենալու

ԶԲՕՍԱՆՔ

հայերէն լեզուով

ՄԿՆԻԿ

Վօդ. 1 գործ.

Ծաղիկներ, կոնֆետտիներ, բուֆէտ։ Զինւորական մուզիկայի օրկեստր և արքունական թատրոնի լարային գործիքների օրկեստր։

ՊԱՐԵՐ

Սկիզբը ցերեկվայ ժամը 4-ին
Ներկայաց. տոմսակ. գինը՝ 1 ր. մինչև 40 կ.
Զբօսանքի մուտքը 25 կ., աշակ. և երեխ. 15 կ.։
(շ. կ.) առ. 630. 2—2

ԹԻՖԼԻՍԻ

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

երթևեկ հիւանդների համար ամեն օր, Վօկզալնայա 8, տ. Էնֆիաճեանցի։

Տելէֆօն 695

Ե. Գ. ՖԷԴՕՐՕՎ ամեն օր, բացի չորեքշաբթի և կիրակի օրերից, 8½-ից մինչև 9½, ներքին հիւանդ.։

Վ. Դ. ԳԱՄԲԱՇԻՁԷ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 11—12 ժամը, ներքին և երեխաների։

Բ. Ա. ՊՕՊՕՎԵԱՆ երկուշաբթի, չորեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ 12—1 ժամը, կոկորդի քթի և ականջի։

Գ. Մ. ՄԱԿԱՐԵԱՆ երեքշ. և ուրբաթ օրերը 12—1 ժ., ներքին։

Ա. Ն. ԴԻԱՍԱՄԻՁԷ ամեն օր, 11½-ից մինչև 12½ ժ., սիֆիլիս և կաշուէ հիւանդութիւններ։

Ն. Մ. ՄԵԼԻՔՕՎ ամեն օր, խիրուրգիական և կանանց հ. 1—2 ժամը։

Ի. Դ. ԳՕՄԱՐԹԷԼԻ ամեն օր, ներքին և երեխաների, 2—3 ժամը։

Բ. Ս. ՄՈՒՍԽԷԼՕՎ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 2—2½ ժ., աչքի հիւանդ.։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ա. Գ. ՄԻՐԶՕՅԵԱՆ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 6—7 ժ., ներքին և երեխաների։

Ն. Գ. ՉԻՁԻՆԱՁԷ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 6—7 ժ., ներքին և երեխաների։

Հիւանդանոցում կատարվում են միկրոսկօպիական, բակտէրիօլօգիական և քիմիական հետազօտութիւններ, նոյնպէս ծաղիկ պատուաստում և ծծմայրերի քննութիւն։ Վճար խորհրդի համար 50 կոպէկ։
(օ. մ.) ա. 38. 100—61

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԾՐԱԳՐԱԿԱՆ ՃԱՌԻ ԱՌԻԹՈՎ

Ш

Մենք ընդգծեցինք Կաթողիկոսի ծրագրական ճառի գլխաւոր կէտերը։

Ծրագրական յայտարարութիւնները անեկը նորաւթիւն է մեզանում։ Մեր նախկին հոգևորական գործողներից՝ լինեն դրանք կաթողիկոս, առաջնորդ թէ մի որևէ հաստատութեան գործավար՝ մենք մինչև այժմ չենք լսել համակարգված ծրագրի բացատրութիւն։

Այդ փորձը անում է Իզմիրլեան Կաթողիկոսը և անում է նրան համեստօրէն, առանց փայլուն և բարձրագոչ բառերի, անում է այդ իբրև ժողովրդից ընտրված բարոյապէս պատասխանատու և իրաւատէր հասարակական մի գործող իր առաջիկայ գործունէութեան շեմքում։

Ինչպէս կկիրագործվեն նրա ծրագրի կէտերը—դա առաջիկան ցոյց կը տայ։

Իրերի դրութիւնը հետևեալն է։

Գործը ժողովրդական է և հանրային, իսկ նրա վերահասութիւնը պաշտօնապէս յանձնված է հոգևորականութեան։

Ժողովրդի և կառավարութեան միջև հոգևորականութիւնը կանգնած է իբրև միջնորդ և պաշտօնական իրաւասու, իբրև ներկայացուցչական մի մարմին։

Այդ հանգամանքը ընծայում է հայ հոգևորականութեանը որոշ արտօնութիւններ. բայց շատ կը սխալվի այդ հոգևորականութիւնը, եթէ նա կը շլանայ արտօնութիւններից և չի զգայ ու խորապէս գիտակցի, որ նա ունի աւելի պարտաւորութիւններ՝ քան իրաւունքներ, աւելի պատասխանատւութիւն՝ քան տնօրինութիւն։

Ամեն մի թոյլ փորձ անգամ շեղվելու ժողովրդական գործունէութիւնից՝ կը դարձնէ հոգևորականութիւնը անհամապատասխան իր կոչման և անարժան իրան յանձնված արտօնութիւններին։

Եթէ Ռուսաստանի շատ տեղերում ժողովրդական ներկայացուցչութիւնը մի ժամանակ գոհանում էր ազնուականութեան կատարած դերով, այժմ նա արտայայտվում է տեղական զեմստվային ինքնավարութեան գործունէութեամբ, որը աւելի մօտ է երկրին ու ազգաբնակութեան և աւելի հարազատ է նրա համար։

Շուտով մեր երկիրը նոյնպէս կունենայ իր տեղական զեմստվային ինքնավարութիւնը։ Եւ եթէ, օրինակ, այդ ինքնավարութիւնը աւելի լաւ ապահովէ ժողովրդի տարրական կրթութեան պահանջները, անտարակոյս, նա կը գրաւէ դէպի ինքը ժողովրդի ուշադրութիւնը. և հայկական շրջանում մի ուժեղ մրցակցութիւն հանդէս կը բերէ զեմստվային և հայ ծխական դպրոցների մէջ, մրցակցութիւն, որտեղ յաղթութիւնը կը տանի այն կողմը, որը աւելի կատարեալ և բաւարար կերպով կը գոհացնէ ժողովրդի կրթական կարիքները։

Եթէ հայ հոգևորականութիւնը այնքան լուսամիտ և բարեխիղճ կը գտնվի, որ կարող կը լինի տարրական կրթութեան գործը տանել ժողովրդի հետ միաբանութեամբ և համաձայն ժողովրդական կրթական պահանջների էութեան, այն ժամանակ նա կատարած կը լինի իրան վերապահված պայմանական դերը։

Մեր պլոցական անցեալը տուել է մեզ կրթական գործի տխուր էջեր, որոնց կրկնվելը կը լինէր շատ ծանր կրթական գործի համար։ Անցեալի դասերը պէտք է լինեն խրատական ապագայի համար։

Կրթական գործի նման են և միւս հանրային խնդիրները, որոնք կապված են Էջմիածնի իրաւասութեան հետ։

Եւ եթէ հայ ժողովրդական կրթական և բարոյական շահերը ըստ արժանւոյն պաշտպանված և ապահովված կը լինեն եկեղեցականութեան մէջ, այն ժամանակ Էջմիածնի իրաւասութիւնը կանգնած կը լինի իր պատմական կոչման բարձրութեան վրա։

Հայ հոգևորականութեան գլխաւոր ղեկավարը ընդգծում է ժողովրդի գործակցութեան բարերար և վճռական նշանակութիւնը։ Այժմ մնում է, որ բոլորը, համակված փոխադարձ գործակցութեան գաղափարով, մշակեն գործունէութեան այնպիսի եղանակ, որ ազատ լինի մասնաւոր միտումներից և դնի Էջմիածնի հետ կապված հերթական հասարակական խնդիրները իրանց կանոնաւոր զարգացման ճանապարհի վրա։

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Լօնդօն, 10 յուլիսի

Համայնքների ժողով։ Յուլիսի 9-ին տեղի ունեցաւ ընդհանուր վիճաբանութիւններ արտաքին գործերի մինիստրութեան բիւջէի վերաբերմամբ։ Զարլզ խօսում է անգլիական քաղաքականութեան մասին բալկանեան հարցում, ապա շօշափում է Կօնգօյի հարցը։ Նրանից յետոյ Գէնդէրսօն, բանւորական կուսակցութեան անդամը, ճառ է արտասանում Կայսրի առաջիկայ այցելութեան առիթով, որ անելու է Անգլիային, և նկատում է, որ այցելութեան պաշտօնական բնաւորութեան վերաբերմամբ կասկած չէ կարող լինել. ակներև, այցելութիւնը կունենայ ազգային մեծ ընդունելութեան փայլը, այնպէս որ այնպիսի տպաւորութիւն կը ստացվի, որ իբր թէ ընդունելութիւնը տեղի է ունեցել նրան համակրող ժողովրդի մեծահոգի համաձայնութեամբ և ջերմ հաւանութեամբ։ «Այդպիսի քաղաքականութիւնը,—ասում է Գէնդէրսօն,—առաջացնում է բողոք անգլիական ժողովրդի մասսաների կողմից»։ Գէնդէրսօն և նրա բարեկամները կարծում են, որ Ցարը և ռուսաց կառավարութիւնը չեն կարող պաշտօնապէս ազատ լինել պատասխանատւութիւնից գործերի տխուր դրութեան համար ռուսական բանտերում և բազմաթիւ մահվան պատիժների համար։ Հռետորը կարծում է, որ նախկին պաշտօնական սիրալիրութիւնները առանց ազդեցութեան մնացին ռուսական քաղաքականութեան վրա։ Անգլիական կառավարութիւնը պարտաւոր պէտք է լինէր ասելու, որ մենք մերժում ենք մեր հիւրասիրութիւնը, մինչև որ Ռուսաստանը կարգի չը բերի իր ներքին գործերը։ Եթէ անգլիական կառավարութիւնը չէ կարող հերքել ռուսական քաղաքականութեան վրա բարդվող մեղադրանքները, այն ժամանակ բանւորական կուսակցութիւնը ստիպողաբար կը պահանջէ, որ ձայնատւութեան ենթարկվի իր բողոքը։ Սըր Էդուարդ Գրէյ մի երկար ճառի մէջ պաշտպանում է բրիտանական քաղաքականութիւնը Բալկանների վրա, բացատրում է հարցի դրութիւնը Կօնգօյի մասին և անցնում է Կայսրի այցելութեան խնդրին։ Առարկելով Գէնդէրսօնին, Գրէյ ասում է. «Մեր գործը չէ մինչև անգամ գիտենալ այն, թէ ինչ է կատարվում օտար երկիրների ներքին գործերում, ուր մենք չունենք ոչ դաշնագրային իրաւունքներ, ոչ էլ էքստէրրիտօրիալ պարտաւորութիւններ։ Հասկանալի է, որ մեր պարտաւորութիւնից դուրս. էր պահանջել պաշտօնական տեղեկութիւններ, և մանաւանդ եթէ ունենայինք էլ այդ տեղեկութիւնները, մենք չէինք կարող քննութեան նիւթ դարձնել այդ առարկան։ Քննադատելու լինենք օտար երկրի գործերը թէ արդարացնելու լինենք օտար երկրի վարչութիւնը—դա միատեսակ վիրաւորական կը լինի այն երկրի համար, որի մասին է խօսքը։ Իսկ եթէ համայնքների ժողովը կը պնդի, որ քննութեան ենթարկվեն օտար երկիրների ներքին գործերը, այն ժամանակ կառավարութիւնը այնպիսի անհնարին դրութեան մէջ կը դրվի, որ նրա համար անհեռանկարելի կը լինի որևէ նպաստաւոր հետևանքների հասնելը» (հաւանութիւն)։ Ապա Գրէյ առարկում է Կրապօտկինի գրքից Գէնդէրսօնի բերած թւանշանների ճշգութիւնը։ Նա շարունակում է. «Գէնդէրսօն առաջարկում է, որ մենք քաղաքավարի ընդունելութիւն ցոյց չը տանք, մի ընդունելութիւն, որ մեր բոլոր հարևանները ցոյց կը տան Եւրօպայում, այն էլ հէնց այժմ, երբ Ռուսաստանում նորերս մտցված է սահմանադրական վարչութիւն»։ Գրէյ սրտագին խօսքերով յիշում է Դումայի անդամների գալստեան մասին և հարցնում է. «Ի՞նչ միտք ունի այդպիսի վիճաբանութիւններ սկսել, երբ ձեզ արդէն յայտնի է Դումայի այդ բոլոր ներկայացուցիչների խորհուն արտայայտված կարծիքը»։ Ապա բնորոշելով համայնքների ժողովում արտայայտված մի քանի հայեացքները որպէս դատարկ և անմիտ ցոյցեր, նա ասում է, որ դիմում է անում համայնքների ժողովի առողջամտութեանը և յայտնում է կառավարութեան անունից. «Մենք կը դիմաւորենք Ցարին, որպէս մեծ պետութեան գլխի, Որի կառավարութեան և ժողովրդի հետ մենք ցանկանում ենք բարեկամական յարաբերութիւններ ունենալ» (հաւանութիւն)։ Գրէյից յետոյ Բէլլօկ (ազատամիտ) յայտնում է. «Ցարը ազգային նշանաբան է ռուս ժողովրդի մասսաների համար։ Իւրաքանչիւր վիրաւորանք, որ մենք կը հասցնէինք ազգի Գլխին՝ ծանրապէս կը զգային մասսաները, որոնք,—որպէս հռետորը յոյս ունի,—ապագայում կը կազմեն ռուսական դէմօկրատիա»։ Կոյէր Գարդի յայտնում է, որ Գէնդէրսօնի բերած թւանշանները բանտերի և մահվան պատիժների մասին արդարացնում են բանւոր դասակարգի բողոքը, և մատնացոյց է անում գոյութիւն ունեցող այն հաւատիացման վրա, որ Թագաւորի Ռէվէլեան այցելութեան վայրկեանից գործերի դրութիւնը Ռուսաստանում, որ վատ էր, աւելի ևս վատթարացաւ։ Հռետորը յայտնում է, որ կառավարութեան այն պատճառաբանութիւնը, որ իբր թէ մենք ոչինչ իրաւունք չունենք խառնվել այն գործերում, որոնք վիրաւորում են քաղաքակիրթ հասարակութեան զգացմունքները, հանդիսանում է ազատամիտ վարդապետութեան մի նոր վերսիա։ Ուրիշ հռետորներ հաւանութիւն էին տալիս Գրէյի տեսակէտին։ Արտաքին գործերի մինիստրութեան բիւջէի կրճատման առաջարկութիւնը, որ արված էր որպէս բողոք առաջիկայ այցելութեան դէմ, մերժվեց 187 ձայների մեծամասնութեամբ 79-ի դէմ։ Փոքրամասնութիւնը կազմվեց նացիօնալիստներից, բանւորական կուսակցութեան անդամներից և մի քանի արմատականներից։ (Հ. Գ.)

—

Լօնդօն, 10 յուլիսի

«Թայմս» ասում է. «Յոյս ունենք, որ սըր Էդուարդ Գրէյի խօսքերը կը համոզեն Օգոստափառ Միապետին, Որը շուտով Էդուարդ Թագաւորի պատուաւոր հիւրն է լինելու, նոյնպէս մեծ ազգին, որի սահմանադրական կառավարիչ է հանդիսանում այդ Միապետը, որ Ցարի այցելութեան հարցում բանւորական կուսակցութեան անդամները և իրլանդական նացիօնալիստները ոչ մի կերպ չեն ներկայացնում բրիտանական ժողովրդի բոլոր դասակարգերի ցանկութիւնները և զգացմունքները։ Նրանք դիտմամբ անքաղաքավարութեան մի ակտ կատարեցին, որը ցաւակցութեան և զայրոյթի զգացմունքներ կառաջացնէ ամբողջ երկրի մէջ։—«Դէյլի-Տելեգրաֆ» խիստ լեզուով դատապարտում է բանւորական կուսակցութեան յարձակումները Ցարի վրա և յոյս է յայտնում, որ Գրէյի ճառը կընդունվի Ռուսաստանում որպէս Անգլիայի իսկական զգացմունքների արտայայտութիւն դէպի Ցարը և Ռուսաստանը։—«Ստանդարդ» դատապարտում է բանւորական կուսակցութեան անդամներին և մատնացոյց է անում, որ Գրէյի բռնած դիրքը միակն է իր առողջամտութեամբ։—«Դէյլի-Գրաֆիկ» և «Դէյլի-Խրօնիկլ» նոյնպէս գովասանքով են խօսում Գրէյի ճառի մասին։ Վերջինը մատնացոյց է անում Գրէյի յայտարարութեան վրա, որ Ցարն է մտցրել սահմանադրական վարչութեան եղանակը Ռուսաստանում։ (Հ. Գ.)

—

Դրութիւնը Հարաւային-Ամերիկայում գնալով բարդանում է։ Եթէ ոչ այսօր, վաղը կարող է պատերազմ ծագել մի կողմից Արգենտինայի և Պերուի, իսկ միւս կողմից Բօլիվիայի միջև. Բօլիվիայի ազգաբնակութիւնը սաստիկ վրդովված է արգենտինացիների դէմ։ Ամբոխը թալանեց Արգենտինայի հպատակներից մի քանիսի տները։ Զօրքերը հազիւ կարողացան զսպել ամբոխը և թոյլ չը տալ ջարդի ենթարկելու արգենտինեան դեսպանութիւնը։

Եթէ պատերազմը սկսվի, նա կարող է ընդգրկել ամբողջ Հարաւային-Ամերիկան, որը կը վերջանայ Միացեալ Նահանգների գերիշխանութեամբ ամբողջ Ամերիկայի վրա։

Բօլիվիայի Լա-Պազա մայրաքաղաքից հաղորդում են, որ այնտեղից հեռանում են արգենտինեան և պերուինեան հպատակները։

Երկրի մէջ պատերազմական դրութիւն է յայտարարված, վերականգնված են զինւորադաշտային դատարանները. չը նայելով դրան՝ արգենտինեան և պերուինեան դեսպանութիւնները մօտ օրերս հեռանում են, որովհետև դեսպանները չեն հաւատում Բօլիվիայի կառավարութեան ցանկութեան անկեղծութեանը՝ թէ նա ուզում է պահպանել կարգը։ («Г. К.»)

—

Կահիրէում մտադրութիւն կայ գումարել արևելեան կանանց համագումար իրանց

գրութեան մասին խորհրդակցելու նպատակով։ Համագումարը կազմակերպվում է գըլխաւորապէս «Ալ-Արամ» լրագրի խմբագիր Սէլիմ փաշայի ամուսնու ձեռներէցութեամբ։

—

Մինիստրական շրջաններից լսվում են, որ Կոկօվցեվին Բեռլինի դեսպան նշանակելու հարցը, բարոն Օստէն Սակէնի փոխարէն, սկզբունքով վճռված է դրականապէս։ Նշանակումը կը կայանայ սեպտեմբերի սկիզբներին։ —

«Рус. Знамя» լրագրի մէջ տպագրված Բուլացելի վերջին յօդուածների մասին յուլիսի 3-ին զեկուցվել է պրէմիեր Ա. Ստոլիպինին։ Սպասվում են լուրջ ռեպրեսսիաներ իսկական ռուս մարդկանց ժամուլի դէմ։

—

Մօտ օրերս Պետերբուրգ է վերադառնալու Պարիզի ռուսաց դեսպան Նելիդովը։ «Нов. Вр.»-ի ասելով, նրա գալը կապ ունի արքայական զոյգի առաջիկայ ուղևորութեան հետ դէպի Շերբուրգ։ Հռոմի դեսպան իշխ. Դոլգորուկովի գալը ևս Պետերբուրգ կապ ունի ռուսական բարձր հիւրերի Իտալիա այցելելու հետ։

—

Լոնդօն, 10 յուլիսի

Համայնքների պալատում յուլիսի 9-ին Չարլզ Դիլկը քննադատութեան ենթարկեց Անգլիայի քաղաքականութիւնը Բալկաններում և Աւստրիայի կողմից Բօսնիայի ու Հերցէգօվինայի գրաւման բնաւորութիւնը, որը հակասում էր տիրապետող այն կարծիքին՝ թէ այդ գրաւումը ամենևին ժամանակաւոր բնոյթ չունէր։ Անգլիան, Դիլկի ասելով, չափից դուրս արդէն սաստիկ էր պնդում բեռլինեան դաշնագրի անձեռնմխելիութեան վրա, որը իրապէս խախտվում էր Թիւրքիայի կողմից այնքան յաճախ, որքան և միւս պետութիւնների կողմից։ Պատասխանելով նրան, Գրէյը, ի միջի այլոց, ասաց. «Դիլկի ճառից յետոյ ինձ մատնանշեցին հետևեալ հանգամանքը, որ 1880 թւականին Գլադստոնին հաւաստիացումներ էին արել, որոնց առաջ բերեց նա իր նամակում՝ ուղղված աւստրիական դեսպանին։ Այստեղ նա ասում է. «Ձերդ գերազանցութիւնը սիրալիր կերպով հաւաստիացրեց ինձ, որ դուք ոչ մի ցանկութիւն չունէք ընդարձակելու ձեր այն իրաւունքները, որ ձեռք էք բերել Բեռլինի դաշնագրով, կամ որևէ բան աւելացնելու նրանց, և որ ամէն մի ընդարձակումը այդ իրաւունքների կարող էր վնաս պատճառել Աւստրո-Ունգարիային»։ Իր կողմից Գլադստոնն էլ մի քանի հաւաստիացումներ արեց աւստրիական դեսպանին։ Այժմ ես անժամանակ եմ համարում մատնացոյց անել նրանց վրա իբրև պարտաւորեցուցիչ բան երկու պետութիւնների համար, սակայն այդ նամակը իսկ և իսկ պատասխան է հանդիսանում Դիլկին, որը պնդում է ինչ-որ բանակցութիւնների մասին, որոնք տեղի են ունեցել որպէս թէ բեռլինեան դաշնագրից առաջ և բարոյական պարտաւորութեան նշանակութիւն են ունեցել մեզ համար։ Դիլկը ասաց, որ բեռլինեան դաշնագիրը առաջուց էր արդէն խախտված, բայց իսկապէս մենք հէնց առաջուց ենք բողոքել թէ բեռլինեան դաշնագրի և թէ նրա նման ուրիշների խախտման դէմ։ 1871 թւին միւս պետութիւնների հետ մենք եկանք համաձայնութեան, որ թէև միջազգային դաշնագրերը կարող են ենթարկվել փոփոխութիւնների, սակայն նրանց առանձին մասերը, առանց միւս շահագրգռված պետութիւններին հարցնելու, անկարելի է փոխել, թէկուզ այդ մասերը բոլորի կողմից էլ լինեն ընդունելի և անպայման չը հանդիպեն առարկութեան. բայց և այնպէս առանց մասերի փոխանակութեան չէր կարելի ընդունել այդ տեսակ փոփոխութիւնը։ Եթէ կրկին պատահեն այդօրինակ պարտաւորութիւններ, մենք կընտրենք դարձեալ միևնոյն գործելակերպը, առանց խտրութեան, թէ որ պետութեանն է նա վերաբերում։ Ներկայ դէպքում մեզ անկասկած կը վշտացնէր այն փաստը, որ բեռլինեան դաշնագրի փոփոխելը լուրջ հարուած կը լինէր Թիւրքիայի պրեստիժի համար, որը ներկայումս գտնվում է չափազանց կրիտիկական դրութեան մէջ։ Թիւրք կառավարութիւնը պիտի հանդիպէ բաւականաչափ դժուարութիւնների. այնուամենայնիւ նա լիայոյս աշխատել է հասնելու լաւագոյն ապագային»։

Կրետէի իրերի դրութեան առիթով Գրէյը ասաց. «Չէ կարելի պահանջել բրիտանական ինչպիսի կառավարութիւնից ուզում է լինի, որպէսզի նա ապացուցանէ, որ այդ կառավարութեան, ժամանակ նրա թագաւորի գործողութիւնները ուղղված լինէին օտար պետութեան ներքին գործերի վրա ազդելու նպատակին։ Ես պարտք եմ համարում ասել, որ մեր գործը չէ ազդել օտար պետութիւնների ներքին գործերի վրա։ Եթէ ես վարվէի այլ կերպ և դա նշանակութիւն էլ ունենար, անկասկած վնասակար կը լինէր Անգլիայի համար» (հաւանութիւն)։ (Հ. Գ.)

—

Լոնդօն, 10 յուլիսի

Ուսանող հնդիկը, որ սպանել էր գնդապետ Կերզոնին, դատապարտված է մահվան պատժի։ (Հ. Գ.)

ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

Կ. Պօլիս, 10 յուլիսի

Մեծ հանդիսաւորութեամբ է անցնում սահմանադրութեան տարեդարձի տօնախմբութիւնը, որ վերականգնվեց սուլթանական իրադէով 1908 թւի յուլիսի 10-ին։ Վաղ առաւօտից ժողովրդի ահագին խմբեր շտապեցին դէպի քաղաքից դուրս գտնվող ազատութեան բլուրը, ուր պէտք է կատարվէր ազատութեան համար մարտնչողների յուշարձանի հիմնադրութիւնը և զօրատես։ Բազմաթիւ պրօցեսիաններ կառքերով, զարդարված դրօշակներով, զինանշաններով և ծաղիկներով սլանում էին փողոցներում։ Սուլթանը ժամանեց առաւօտեան 9 ժամին, կառքով անցաւ զօրքերի առջևից, արձանի հիմքը դրեց, ապա տեղ գրաւելով իր վրանի մօտ, թողեց, որ զօրքերը հանդիսաւոր մարշով անցնեն իր առջևից։ Ժամը 11-ին նա գնաց սելամլըք։ Զօրահանդէսին ներկայ էին թագաժառանգ Իւսուֆ-Իզզէդդին, խըդիվը, ամբողջ դիպլօմատիական մարմինը, որոնց թւում նորեկ ռուս և ֆրանսիական դեսպանները, զինւորական գործակալները, պահականաւերի օֆիցէրները, բուլղարական զօրքի պատգամաւորութիւնը։ Երեկոյեան նշանակված էին հանդիսաւոր ճաշ սուլթանի մօտ Դոլմաբաղչէի պալատում, երիտասարդ թիւրքերի կոմիտէտի բանկէտ Ելըզդըզում և ընդունելութիւն քաղաքային վարչութեան մէջ։ Գիշերը Բօսֆորը և քաղաքը լուսաւորված էին։ (Հ. Գ.)

—

Կ. Պօլիս, 10 յուլիսի

Ռուսական դեսպան Չարիկով յուլիսի 9-ին այցելեց մեծ վեզիրին և արտաքին գործերի մինիստրին։ (Հ. Գ.)

—

Կ. Պօլիս, 10 յուլիսի

Մեծ վեզիրի հետ խօսակցութեան ժամարան յունաց դեսպանը յայտնեց, որ նոր մինիստրութեան քաղաքականութիւնը կը ձգտի այն բանին, որպէսզի պահպանէ բարեկամական յարաբերութիւնը Բ. Դրան հետ և խուսափէ որևէ թիւրիմացութիւնից։ Մեծ վեզիրը գոհունակութիւն յայտնեց այդ առիթով և յոյս յայտնեց, որ հէնց այդ քաղաքականութիւնը կաջողվի իրագործել իրապէս։ (Հ. Գ.)

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

Թաւրիզ, 10 յուլիսի

Հիւպատոսական մարմինը, գեներալ Սնարսկին զօրամասերի հրամանատարների հետ միասին և եւրոպական կօլօնիայի ներկայացուցիչները պաշտօնական շնորհաւորութիւն մատուցին ժամանակաւոր նահանգապետին Էյլաշկափու պալատում շահ Սուլթան Ահմեդի գահակալութեան առիթով։ (Հ. Գ.)

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Դշլաղ գիւղ, 8 յուլիսի

Ձեզ արդէն հաղորդված է, որ մեր գիւղում տեղի ունեցան գութանների փորձեր։ Բերվել էին Սակի, Էկկէրդի և Հէօնէի գութանները, նրանց առաւելութիւնները գիւղացիներին գործնականապէս ցոյց տալու համար։ Գութանները տարան այնտեղ, որտեղ անդրջրհեղեղեան գութաններով են վարում, լծած ինը զոյգ եզ-գոմէշ։ Այդ ինը զոյգ լծկանից հարկաւոր եղաւ լծելու երկու նոր գութանում, այն է Սակի և Էկկէրդի, միայն 4 զոյգ։ Ուրեմն մէկ հին գութանից երկու նոր գութանի լծկան դուրս եկաւ և դեռ երկու զոյգ էլ աւելացաւ։ Վարն էլ հրաշալի արդիւնք տուեց. նոյնքան լայնութեամբ, որքան հին գութանինը, իսկ խորութիւնը մէկ վերշօկ էլ աւելի։ Կոշտերն էլ հին գութանից լաւ էր մանրացնում։

Ժողովուրդը հիացաւ. շատ կը ցանկանար այդ գութաններից ձեռք բերել, բայց փող որտեղից. գութանները մաս-մաս վճարելու պայմանով չեն տալիս, իսկ կանխիկ դրամ գիւղացին չէ կարողանում, քանի որ ալիւրավաճառի ճանկերից չէ պրծել։ Պէտք է ասած, որ մեր գիւղում Հէօնէի գութաններ շատ կան, բայց ընկնելով տգէտ ուստաների ձեռքը՝ բոլորովին կերպարանափոխվում են. դրա համար հարկաւոր է, որ գիւղացին գութան գնելիս՝ գնէր շուտ մաշվող զանազան մասերից հետը, որպէսզի թէ դարբիններին աւելի թանկ չը վճարէր և թէ գութանները չը փչանային։ Միայն նոր ձևի գութաններ ցոյց տալով՝ գիւղացու ցաւը լիապէս բուժած չէք լինի, պէտք է ցոյց տալ և այլ շատ գործիքներ, որոնք անհրաժեշտ են գիւղացուն նրա աշխատանքը թեթևացնելու և վարը բարելաւելու համար։ Ահա ինչ է սպասում գիւղացին իր սրտակից բարեկամից՝ Թիֆլիսի Հայ Գիւղատն. և Տնայն. Ընկերութիւնից։ Ս. Մնացականեան

—

Բագու, 6 յուլիսի

Քաղ. վարչութիւնը հայերէն, ռուսերէն և պարսկերէն լեզուներով տպագրած մի յայտարարութիւն է փակցրել քաղաքի փողոցներում, որով յայտարարում է, որ այն մարդիկ, որոնք քաղաքից գետիններ են վերցրել զանազան պայմաններով ու ժամանակով, այդ գետինները ծախելու, ուրիշների անուան անցկացնելու կամ վաճառելու իրաւունք չունեն. հակառակ դէպքում, բոլոր պայմանները, մասնաւորապէս թէ պաշտօնապէս վաւերացված, քաղ. վարչութիւնը ապօրինի կը ճանաչէ, մինչև որ այն անձնաւորութիւնը, որը սկզբից իր անունով վերցրել է քաղաքից, լրացրած չը լինի քաղ. վարչութեան պայմանները։

Քաղ. վարչութեան այդ քայլը գովասանքի է արժանի, որովհետև մեզանում ով որ վարչութեան պաշտօնեաների հետ լաւ ծանօթ է, նա է կարողանում մեծաքանակ գետինների տէր լինել, իրաւունք ձեռք բերել 12—24 տարի ժամանակով առանց որևէ վճար տալու, իսկ ապա խաթրով ձեռք բերած իրաւունքը 50—200 ր. վաճառում է աշխարհից անտեղեակ, անգրագէտ արհեստաւորներին։

Յայտարարութեան հայերէնի բաժինը այնքան անշնորհք է թարգմանված և այնպիսի սխալներ կան, որ մարդ կարդալիս ակամայից ժպտում է, թէ միթէ քաղ. ձայնաւորների ու անդամների մէջ չը կան հայերէն իմացողներ։ Ս. Գարագաշ

—

Ստաւրօպօլ, 5 յուլիսի

Այսօր պատարագից յետոյ տեղի ունեցաւ ծխ. ժողով, հրաժարված երէցփոխ Մերժանեանի տեղ նորը ընտրելու։ Գաղտնի քուէարկութեամբ ընտրվեց վաճառական Պետրոս Եօրղանջեանցը։

Մերժանեանցը հրաժարվեց միայն ժողովրդի անտարբեր վերաբերմունքի համար։ Վեց տարվայ ընթացքում ունեցել ենք 6 երէցփոխ, որոնք հրաժարվել են իրանց անտակտ գործերի պատճառով, իսկ վերջինը միայն ժողովրդի անտարբերութեան պատճառով։ Մերժանեանցը իր կարճատև երէցփոխութեամբ (ընդամենը $1\frac{1}{2}$ տարի) մեծամեծ օգուտներ տուեց եկեղեցուն։ Նա եկեղեցին բարեզարդեց թէ ներքուստ և թէ արտաքուստ։ Նա ամեն կերպ աշխատեց Ստաւրօպօլի եկեղեցու ու դպրոցի բարերարուհի տ. Տ. Կ. Պապօվեանին գնել տալ եկեղեցուն կից գտնվող Էլզարեանի տունը յօգուտ եկեղեցու։ Եկեղեցու բարեզարդութեան վրա իր սեփական սուղ միջոցներից ծախսել է 400 ր. չափ գումար։ Ս. ք. Տէր-Յովհաննիսեան

—

Մանգլիս, 9 յուլիսի

1903 թ. ժամանակաւոր հովիւ նշանակեցին Մանգլիսի և շրջակայ երկու վրացախօս հայ գիւղերի համար տեղիս քահանան։ Նա առաջ Գօրի քաղաքում ծխատէր էր, մեծ անբաւականութիւններ առաջ բերեց, նրանից գանգատվեցին, հոգ. իշխանութիւնը ստիպվեց հեռացնել նրան։

Հասարակութեան մի մասը, չը կարողանալով այլ ևս տանել նրա արարքը, գանգատվեց թեմի հոգ. իշխանութեանը։ Եկաւ քննիչ, պարզվեցին ապշեցուցիչ գործեր. վերջապէս Էջմիածնի սինօդը անցեալ տարի մայիսի 13-ին 6 ամիս ապաշխարանք որոշեց նրան Հաղբատի վանքում։ Նրա տեղը նշանակվեց ուրիշը։ Թեմ. առաջնորդի հրամանն ստացաւ պատժված քահանան։ Նորեկը սկսում է հովուել։ Այդ միջոցին պատժված քահանան վազում է Թիֆլիս և նորից վերադառնում Մանգլիս։ Վարդավառի տօնն է։ Պատժված քահանան առաւօտեան մէկ էլ սկսում է ժամասացութիւն անել և առաւօտեան ժամերգութիւնը վերջանալուց յետոյ յայտնում նորեկ քահանային, որ այդ օրը ցերեկը ինքը պիտի պատարագէ, նրան չէ թողնելու, ինչ կուզենայ՝ թող լինի, ում կուզենայ՝ թող գանգատվի։ Ժամասացութիւնից յետոյ փակում է եկեղեցին, բանալին ու նշխարքի կաղապարները վերցնում ու գնում տուն, կարծես թէ եկեղեցին նրա խանութը լինէր։ Բաւական ժողովուրդ է լինում հաւաքված այդ օրը։ Անախորժ աղմուկ է բարձրանում եկեղեցու բակում։ Բողոքողները, եկւորներին եկեղեցուց չը զրկելու և բանը ծայրայեղութեան չը հասցնելու համար այդպիսի մի մեծ տօնին, թողնում են պատժված քահանային պատարագել։

Հեռագրվում է թեմ. առաջնորդին, բայց մինչև օրս չը կայ պատասխան։

Վերջապէս տեղիս քահանան անցեալ տարի հոկտ. սկզբին գնում է Հաղբատի վանքը։ Դեռ 2 ամիս չը լրացած՝ ներկայացնում է մի վկայական, որ նրան չէ կարելի ապրել Հաղբատում։ Քահանային փոխադրում են Հաղբատից Թէլէթի վանքը (Թիֆլիսին մօտիկ)։ Սինօդը չը գիտէ այս հանգամանքը։ Շուտով Թէլէթից քահանան գալիս է Մանգլիս և սկսում իր հովուութիւնը։ Գանգատվում են թեմական առաջնորդին, որը հրամանագրում է մէկին՝ գնալ տեղն ու տեղը ստուգել։ Առաջնորդի շրջապատողներից իմանում են գաղտնի թղթագրութիւնը, իմացնում խոկոյն տեղիս քահանային, որը շտապով գնում է Թէլէթ. քննիչը ոտը կախ է անում, գալիս է և տեսնում նրան վանքում։ Քննիչը հեռանալուց յետոյ՝ քահանան նորից փախչում է Մանգլիս և մնում մինչև այսօր։ Հետևապէս սինօդի վճիռը ոչնչանում է. յանցաւոր քահանան գիտակցաբար չէ ուզում ճանաչել ոչ օրէնք և ոչ այլ ինչ։ Ո՞վ է նրան օգնողը։ Տ. Ե.

—

Ղուբա, 8 յուլիսի

Խնձորենին մասամբ տեղ-տեղ այս տարի փչացել է, շնորհիւ մի տեսակ թրթուրի, որը տեղական բարբառով կոչվում է «ղումղումա» (яблоновая гусеница)։ Բայց ընտիր տեսակներ շատ կան։ Արդէն պատուէրներ ստացվում են Ռօստովից, Արմաւիրից և այլ տեղերից։

Պաղեղէնի բերքը միջակից բարձր է այս տարի։ Մ. Սալամբէկեան

—

Գիշի (Շուշու գաւ.), 8 յուլիսի

Երկրորդ օրն է, ինչ Ճարտարի հասարակութեան տանուտէրը մտրակը ձեռին, սրան նրան թակելով ու բանտարկելով, հաւաքում է Գիշիի ծխական դպրոցի վարժուհու ռոճիկը։ Բանից դուրս է գալիս, որ աղա-հոգաբարձուները այսօր-վաղը գցելով մինչև այժմս չեն վճարել տիկնոջ մի քանի ամսվայ ռոճիկը, և տիկինը ստիպված է եղել դիմելու տեղային պրիստաւին, որը իր կողմից 3 օր ժամանակամիջոց է տուել տանուտէրին հաւաքելու գիւղացիներից այդ փողերը։ Եւ տանուտէրը ծեծելով հաւաքում է։ Պէտք է ասել, որ վարժուհին մի քանի անգամ առանձին-առանձին խնդրել է հոգաբարձուներին, որպէսզի նրանք ժողովեն և բաւարարութիւն տան իրան, բայց սրանք միշտ էլ խուսափել են, մէկը պատճառաբանելով որ ժամանակ չունի, միւսը թէ՝ ոչ-տղատէրերը չեն ուզում ոչինչ վճարել, (չը նայած համախօսականը ստորագրված է ամբողջ գիւղի կողմից) և այլն։ Իսկ վարժուհին, որ պիտի վաղուց մեկնած լինէր հայրենիք գոնէ մի կամ 2 ամիս իւրայիններին հետ անցկացնելու, ստիպված է եղել մինչև այժմս մնալ գիւղում։ Շատ ցաւալի է, որ այսպիսի դէպքեր տեղի են ունենում համարեա թէ բոլոր դպրոցների հետ, շնորհիւ, ի հարկէ, հոգաբարձուների։ Վահ. Դովլաթեան

—

Զօլախլի գ., 29 յունիսի

Ներքին Բասենում, Կաղզվանից դէպի արևմուտք 40 վերստի վրա գտնվում է մեր գիւղը, որ հնումն կոչվում էր Զորակերտ։ Բնակիչների թիւը հասնում է 21 տան։ Ներկայ տարում սրանց մէջ յղանում է ուսումնարան ունենալու գովելի միտքը, և տեղացի բանիմաց մարդկանցից Ենկօ Սուքիասեան և Նիկողայոս Կուրղինեանցը դի-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԿԵԱՆՔԷՆ

—

Լօնդօն, 14 յուլիս (ն. տ.)

Հազիւ թէ 12 ամիս անցած է տակաւին այն օրէն ի վեր, երբ հեռագրական թելերը աւետեցին հանուր աշխարհին՝ Երիտասարդ-Թիւրքիոյ պանծալի յաղթանակը նախկին փտած և ոճրագործ բռնակալութեան վրայ։

Մենք ամենէն յոռետեսները, ամենէն անյոյսներն ու անհաւատները թէև ապշանքի ու թերահաւատութեան ցնցում մը կրեցին այդ լուրերը լսելով, բայց՝ հակառակ մեր բոլոր սկեպտիկ հոգիին՝ պարտաւորուեցանք ընդունիլ այդ հոյակապ իրականութիւնը և, մոռնալով պահ մը 30 տարուան արիւնի, արցունքի ու աւերի շրջանը, մեր երազները արդէն իսկ կառուցանել սկսանք անծանօթ ապագային համար։

Դեռ ևս աչքիս առջև են այն հսկայ անգլիական պատկերազարդ հանդէսները, ուր զետեղուած էին սիրոյ, եղբայրութեան և գրկընդխառնումի սրտառուչ պատկերները, որ տասնեակ սիւնակներէ աւելի ճարտարախօս կերպով կը նկարագրէին տիրող տրամադրութիւնը, — համայնասփիւռ ցնծութիւնն ու տօնախմբութիւնը։

Ո՞վ կը համարձակէր այնուհետև տարակուսիլ, տխրիլ, յիշել անցեալ մը՝ որ տակաւին երբէք էր և, սակայն, մոռացօնքի ահաւոր անդունդը ձգուած էր։

Բայց այս բոլորը 12 ամիս առաջ էին։

Որքա՜ն ուշ, հեռու շրջան մը կը թուի այդ հիմա...

*

Անցեալ օր, բոլորովին անգիտակից կերպով, ձեռք առի այդ միևնոյն պատկերազարդ հանդէսներէն մէկը, ու հոն դրուած պատկերներէն ոմանք, որ մեզ հետ կապ ունէին, սառոյցի մը տպաւորութիւնը գործեցին վրաս։

Մեր Թիւրք հայրենակիցներուն, և գըլխաւորապէս «Թանին» անզգայ ու սինիկ խմբագրապետին օգտին համար, յիշեմ թէ՝ ոչ հանդէսը հրատարակողները հայ յեղափոխականներ են, ոչ ղրկող թղթակիցը և ոչ ալ յեղափոխական հոգիով սնած մարդիկ մուտք ունին հոն։ Անգլիական ամենէ պահպանողական շաբաթաթերթ «Graphic» պատկերազարդ հանդէսն է, ու իր արտիստ-թղթակիցը այն յանդուգն երիտասարդը, որ Պոլսոյ ռմբակոծման օրը՝ ապրիլ 14-ին մահացու կերպով վիրաւորուեցաւ։ Մենք կը կարծէինք, թէ այս թղթակիցը, մր. Բութ, որ մահուան դուռը մօտեցաւ, ազատուելով արկածէն, երիտասարդ կնոջ հետ, որ իր թափուր թողած պաշտօնը լրացուց լօնդօնեան և ամերիկեան թերթերուն համար, վերադառնար իր երկիրը և այնուհետև խաղաղ ու հանգիստ ապրէր։ Բայց ո՛չ. ապաքինման յաջորդ օրը, շալկելով իր լուսանկարչական գործիքներն ու իր արտիստի մատիտն ու թուղթը, այսօր կը դեգերի հայ տառապանքի աւերակներուն վրայ ու Ադանա, Թարսուս, Մերսին ու ամենուրեք շրջելով՝ գրչով ու լուսանկարներով կը ղրկէ թերթին պատկերներ, որոնք տեսնողին աչքերուն արցունք կը բերեն։

Առաջին էջին վրայ իսկ զետեղուած է իր գրչով պատրաստուած ուրուանկար մը, ուր կը տեսնենք յուսահատ ու վշտահար նայուածքով հայ կիներ, որ եկած են թիւրք պաշտօնեաներէն օգնութիւն հայցելու, և ներքև կը գրէ թղթակիցը. «Երբ կանայք, որ իրենց այրերը կորսնցուցած էին Թարսուսի կոտորածին ժամանակ, եկած էին նպաստ խնդրելու թիւրք իշխանութիւններէն, ասոնք, շատ հոյակապ, այլ և դաժան humour-ով մը, կը պատասխանէին, թէ կարող են միմիայն «ընտանեաց գլխաւորներուն», այսինքն արանց հետ բանակցիլ...»։

Այստեղ չեմ ուզեր թարգմանութիւններ ընել այս նկարներուն և լուսանկարներուն ընկերակցող՝ արտիստ-թղթակցին յօդուածէն, ուր ցայտուն և կատաղի յարձակում մը կը գործէ եւրոպական պետութեանց վրայ և կը յայտարարէ, թէ Ադանայի «երկրորդ և մեծագոյն ջարդը կատարուեցաւ պետութեանց զրահաւորներուն ժամանումէն յետոյ»։

«Այս շոգենաւերը կը ներկայացնէին Եւրոպայի՝ քաղաքակրթութեան՝ աչքերը,—կը յարէ թղթակիցը,—որոնք եկած էին բարբարոսական արարքները դիտելու։ Բայց միմիայն աչքերը։ Անոնք գործելու տրամադիր չէին, ու ասոր ամենէն աւելի համոզուած էր մուսուլմանը»։

Ու ապա ամբողջ երկու էջերու վրայ զետեղուած են սարսափի ու աւերի լուսանկարներ, որ ոչ ստել գիտեն և ոչ ալ կեղծել, և գիտութեան այդ ճարտար գիւտը գոնէ մասամբ կընայ գաղափար տալ կացութեան։ Ահա ձեզի ցորենի սիրուն դաշտը, ուր փոխանակ ժրաջան հայ մշակը տեսնելու իր գործին գլուխը, դիտապաստ փըռուած է այն իր քրտինքի արտադրութեան վրայ, որ փոխանակ իր գոյութեան պարէնը հայթայթելու, այդ դեղին հասկերը իր մօտալ գերեզմանը եղած են։ Ահա հայկական թաղն ու հայկական փողոցները, որ աւերակներու կոյտեր միայն կը ներկայացնեն և հայաղքատն ու բարեկեցիկ, փոխանակ իրենց ամեհատ օջախին մէջ գտնուելու, կը տեսնես փողոցները թափառական և կամ վրաններու ներքև՝ որպէս գնչու նօմադներ...

Երբ յաջորդ շաբթուայ համարը ձեռք կառնեմ, առաջին էջի նկարը յուզիչ է։ Հոն կը տեսնեմ այն արի ու աներկիւղ անգլիական դեր-հիւպատոսին կինը, տիկ. Տաուդի-Ուայլի, որ իր կազմակերպած հիւանդանոցին մէջ հայ մանկան մը սնարին նստած՝ զայն կը դարմանէ։ Կը գրէ թղթակիցը նկարին ներքև. «Տիկին Տաուդի-Ուայլի, որ սիրուած է բոլոր քաղաքացիներէն,—«Ադանայի Մադօննան» կը կոչեն զինքը,—իր տրամադրութեան ներքև ունի բազմաթիւ 4—5 տարեկան մանուկներ, որոնք կրակուած կամ դաշունահարուած են պիղծ, վատոգի թիւրքերէ։ Ու այդ մարդիկը, այժմ, որ գործը գործէն անցած է, կուզեն որ մոռնանք բոլորը։ Ասոնք կակնկալեն, որ մենք, քաղաքակիրթ մարդիկ և կանայք, նայինք իրենց երեսին առանց այն պժգանքին ու նողկանքին՝ որով կը նայինք աղտոտ գազանի մը վրայ՝ որ միայն իրեն վնաս չը կրնայ հասցնողներուն վրայ յարձակում կը գործէ»։

Եւ թող ներուի ինձ այստեղ յիշատակել թէ, եթէ կայ կին մը, որ արժանի է ամեն մէկ հայու յարգանքին ու երախտագիտութեան, այդ ալ արի դեր-հիւպատոսին նոյնքան արի ու անձնուէր կինն է, որ, կարգ մը չարամիտներու նիւթ չմատակարարելու համար, նոյնիսկ արդարացում կը գտնէր իր ամուսնոյն հայէ մը վիրաւորման համար, որ, ի հարկէ, կատարելապէս անգիտակցաբար եղած էր։

Հոս ևս արիւնի ու աւերի լուսանկարները մէկը միւսին կը յաջորդեն։ Դիակներով ծածկուած դաշտեր, փլատակ փողոցներ։ Լուսանկարին մէկը կը ներկայացնէ հայերու խումբ մը՝ թիւրք զինուորներու հսկողութեան ներքև, որ, Ադանայի կոտորածէն յետոյ, «հաշտութիւն» կնքուելով՝ իրենց զէնքերը յանձնելէ կը վերադառնան, որպէսզի երկրորդին անզէն ու անպաշտպան ջարդուին...

Ու անոնք, որ կրցած էին կերպով մը իրենց ու իրենցիններուն կեանքը պաշտպանել, ապա վարձատրութիւննին ստացան կախաղանին վրայ՝ պատերազմական արդարադատ (sic!) ատեանին կողմանէ...

Հեգնութեան այս աստիճանը տեսած կամ լսած չէինք մենք տակաւին։

Հանդէսին երրորդ ու շարունակական թիւը, որ նոյնպէս առջևս է, իր նախաէջին վրայ կը կրէ անգլիական դեր-հիւպատոսին աներկիւղ նկարը, որ՝ ինկած թիւրք վայրագ ու մոլեգին խուժանին մէջ վիրաւոր թեւով ու իր զինուորական համազգեստը հագած՝ կը ջանայ երկրորդ անհարկու կոտորածին առաջքն առնել, որ, անգլիացի թղթակցին խօսքով, [illegible]

մում են Կարսի շրջանի ժողովրդ. ուսումնարանների տեսչին, խնդրելով օժանդակութիւն, այն է պետական հաշւով ուսուցիչ ուղարկել։ Տեսուչ Սեմեօնովը, յարգելով այդ խնդիրքը, առաջարկել է տեղիս հասարակութեանը իրանց հաշւով կառուցանել դըպրոցը և, բացի դրանից, իւրաքանչիւր տարի ուսուցչի ծախս 70 րուբլի։

Տեսչի առաջարկը տեղիս հայ համայնքը լսելուց յետոյ, հանգանակութիւն բաց անելով, սկսել է ուսումնարանի շինութիւնը։

Գիւղի կառավարութեան ղեկն անցել է տեղական երիտասարդութեան ձեռքը, որը եռանդագին աշխատում է։

Սեպտեմբերին պատրաստ կը լինի դըպրոցը, որի ծախսը հասնում է հազարների։

Տեղացի երիտասարդները ժրաջիր են ձեռնարկել մեղուաբուծութեան և այգեգործութեան։ Փորձ են արել, որը աջողվել է. միայն ջրի սակաւութեան պատճառով՝ կասկածով են վերաբերւում դէպի այգեգործութիւնը։

Մեր գիւղից 5 վերստ հեռաւորութեան վրա գտնվում է Բաշգիւղը՝ 200 տնից աւելի հայ բնակիչներով։ Այդ գիւղի ուսումնարանում աշակերտները սովորում են «տէրթողիկեան» սիստեմով։ Մտնում ես այդ գիւղը, տեսնում հարիւրաւոր մանուկներ փողոցներում վխտալիս՝ անբարոյական խօսքեր, հայհոյանք նրանց բերանին։ Ահա մեր մատաղ սերնդի կրթութիւնը։ Օտարականներ մտել են այս գիւղը, պարապում են առևտրով առանց գիւղին մի օգուտ տալու։

Ցանկալի էր, որ Բաշգիւղի հասարակութիւնը օրինակ վերցնէր իր հարևան յոյն գիւղերից, որոնց դպրոցների գոյութիւնը պահպանվում է վաճառականների տուած եկամտով։

Գեղամ Գալստեան

ԽՈԼԵՐԱ

Արխանգելսկ, 10 յուլիսի.—Խոլերայով հիւանդացան 13, մեռան 7 հոգի։

Կոստրոմա.—Կինէշմենսկի և Իւրեվսկի գաւառներում եղան խոլերայի առաջին դէպքեր։

Մոսկվա.—Հիւանդանոց բերվեց խոլերայի նշաններով մի հիւանդ, որ եկել է Պետերբուրգից։

Րէվէլ.—Խասլեանդիայում խոլերային մի դէպք է եղել։ Բալտիական նաւահանգստում հիւանդացաւ մի բանւոր։

Պետերբուրգ.—Օր ու գիշերվայ ընթացքում խոլերայից հիւանդացան 71, մեռան 26, առողջացան 48, հիւանդներ կան 797 հոգի։

Արխանգելսկ.—Խոլերայով հիւանդացան 8, մեռան 6, գաւառում հիւանդացան 8, մեռան 2 հոգի։

Րիգա.—Խոլերայից հիւանդացան 7, մեռան 2 հոգի։ (Հ. Գ.)

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Կովկասեան գիւղատնտեսական ընկերութեան դահլիճում յուլիսի 10-ին, երեկոյեան, Կովկասում զեմստվային հաստատութիւնների կանոններ մշակելու համար ընտրված խառն մասնաժողովի խորհրդի նիստն էր, որին մասնակցում էին մօտ 20 հոգի և ուրիշ կողմնակի շատ մարդիկ։ Մտքերի փոխանակութիւնից յետոյ եկան այն եզրակացութեան, որ անհրաժեշտ է մշակել մի յատուկ ծրագիր զեմստւոյի վերաբերեալ անհրաժեշտ նիւթեր ժողովելու համար։ Այդ նպատակով նոյն նիստում ընտրվեց մի մասնաժողով, որը երեկ, յուլիսի 11-ին, նիստ գումարելով մշակեց յիշեալ ծրագիրը։

◆ Էջմիածնի շրջանում նորերս եկած կարկուտից վնասվել են Վերին Կարակուլա, Բաղալի, Ղուլղարվիչ, Ղրմզլու, Դաղալու, Շիրաղի, Մազարջուկ և Աղակչի գիւղերի բնակիչների ցանքսերը։ Գաւառական վարչութիւնը պարզում է վնասները։

◆ Ինչպէս յայտնի է, ամեն տարի մեր երկրի զանազան մասերում տեղի են ունենում ձիերի տօնավաճառներ զինւորական կարիքների համար։ Այս տարի նոյն նպատակով տօնավաճառներ նշանակված են Ալեքսանդրօպօլում յուլիսի 31-ին, Գօրէլովկայում՝ 28—29-ին, Դեալլարում՝ օգոստոսի 1-ին, Գանձակում՝ օգոստոսի 2-ին և Եւլախում՝ օգոստոսի 3-ին։ Հաւանած ձիերի համար կը տրվի 155—300 ր.։

◆ Թիֆլիսի առևտրական տան շէնքի մէջ գտնվող «Նէյշելլերի» առևտրական տանը խուզարկութիւն կատարելով (որի մասին հաղորդել էինք յուլիսի 10-ին և 11-ին) յիշեալ ֆիրմայի ծառայող Միխայիլ Պօլովնէվի գրասեղանի արկղում ոստիկանութիւնը գտել է «Ժողովրդական ազատութեան» կուսակցութեան մէկ գրքոյկը, առաջին Պետական Դումայի ծրագիրը ի պատասխան գահական ճառի, 4 փամփուշտ 4-գծանի ատրճանակի համար, զէնքերի և ռազմամթերքների ցուցակը, որտեղ յիշված են զէնքերի քանակներն ու տեսակները, ներկայ մօմենտի գնահատութիւնը և վերաբերմունքը դէպի 3-րդ Դուման, 2 անցագրատետրեր, 3 հատ մաքուր չը գրված անցագրային բլանկներ կնքադրոշմով, 2 մետաղէ կնիքներ, մի հատ բաց նամակ, ըստ երևոյթին ռումբի պայթիւնից սպանվածի պատկերով, մի կոչ՝ ուղղված կազմակերպութիւններին և կուսակցութիւններին, 7 թերուցիկ ռուսերէն լեզւով, 7 հատ էլ վրացերէն լեզւով ռ. ս.-դ. բ. կ. Թիֆլիսի կօմիտէի կողմից, 116 կոչեր ռուսերէն և 34 օրինակ էլ վրացերէն լեզուներով, նոյնպէս ռ. ս.-դ. բ. կ. 5 արկղ զանազան տեսակի տառեր, 111 փամփուշտ № 42 ատրճանակի համար, 46 փամփուշտ «Նագան» տեսակի ատրճանակի, 70 հատ «բրաունինգ» ատրճանակի և հաշիւ ռ. ս.-դ. բ. կ. համագումարի առիթով։

◆ Ալեքսանդրօպօլի քաղաքային ինքնավարութիւնը, կամենալով շահագործել քաղաքապատկան 3000 դեսեատին հողերը, մտադիր է առաջիկայ սեպտեմբերին առաջարկել քաղաքային դումային մանրամասն մշակված մի նախագիծ յիշեալ հողերը լաւագոյն կերպով արդիւնագործելու համար՝ միևնոյն ժամանակ հիմնելով քաղաքի համար 70 դեսեատին գիւղատնտեսական ագարակ։ Նախագծի մշակումը և ագարակի հիմնարկութեան աշխատանքների հսկողութիւնը, ինչպէս լսում ենք, յանձնված է Ա. Աթանասեանին։

◆ Զանգեզուրի գաւառի պտղատու ծառերի վրա երևան են եկել հողային մլուկներ, որոնք մեծ վնասներ են պատճառում։

◆ Թիֆլիսի նահանգական բանտի շինութիւնը Օրթաճալայում առաջիկայ աշնանից ընդարձակելու նպատակով յատկացված է 700,000 րուբլի։ Մտադրութիւն կայ շինել մի առանձին բաժանմունք 340 բանտարկեալների համար։

◆ Արդէն երրորդ օրն է, որ Թիֆլիսում եղանակը սկսել է փոքր ինչ զովանալ մի քանի անգամ անձրևումներից յետոյ։

◆ Կովկասեան տնայնագործական կօմիտէտին, զեմստվային նախահաշւի համաձայն, յաջորդ եռամեակի համար յատկացված է տարեկան 21,687 ր., որից 15,687 ր. բրդէ մանարան-ներկարարական գործարան բանալու նպատակով և 6000 ր. էլ հրահանգիչներ և գործուածքների արհեստանոցներ պահելու համար։ Այդ 15,687 ր.-ից գործարանի համար սահմանւած է 4020 ր., շրջանառութեան դրամագլուխ՝ 5000 ր., շէնքի կառուցման համար՝ 1667 ր. և մեքենաների ու կահաւորութեան՝ 5000 ր.։

◆ Պետական Դումայի անդամ Յ. Սաղաթելեանը, ամառային արձակուրդներին գալով Թիֆլիս, մասնակցեց կովկասեան գիւղատնտեսական ընկերութեան նիստերին, որոնք յատկացված են զեմստվային ծրագրի քննութեան։ Նա յուլիսի 10-ին այցելել է քաղաքային վարչութիւնը և ծանօթացրել անդամներին այն բոլոր գործերի դրութեան հետ, որ վերաբերում է Թիֆլիս քաղաքի յարուցած միջնորդութիւններին Պետական Դումայի առջև։

◆ Թիֆլիս է եկել Պետական Դումայի անդամ Խալիլ բէգ Խասմամէդովը, որ Գանձակի նահանգի պատգամաւորն է։

◆ Յուլիսի 9-ին ոստիկանութիւնը զինւորական պահակախմբի օգնութեամբ կալանաւորել է Երևանեան հրապարակի վրա 20 հոգի անցագիր չունեցողներ։

◆ Յուլիսի 10-ին ոստիկանութիւնը զինւորական պահակախմբի օգնութեամբ կալանաւորել է Մաղաթովեան փողոցում շուրջկալի ժամանակ 38 հոգի անցագիր չունեցողներ։

◆ Թիֆլիսի ոստիկանապետը կարգադրել է պարտաւորեցնել պրօժէկտօրների տէրերին բացօդեայ ներկայացումների ժամանակ այնպիսի պատկերներ, ուր տեղի են ունենում հրացանի, ռումբերի և այլ պայթիւններ, ներկայացվեն առանց համապատասխան ձայների։

◆ Ընթերցողների ուշադրութիւնն ենք հրաւիրում Նիկօլայ Նեմօրօվի վրա, որը աչքերի հիւանդութեան պատճառով մնացել է անգործ և արդէն 4-րդ ամիսն է, որ, ծայրայեղ չքաւորութեան մէջ լինելով, չէ կարողանում վճարել նոյնիսկ սենեակի վարձը։ Այդ հանգամանքը սպառնում է նրան փողոց նետվել իր խնամքին յանձնված որբ ազգական 12 տարեկան Պետր Մակարովի հետ միասին, որը կարդում է քաղաքային դպրոցում։ Նեմօրօվը ունի չքաւորութեան վկայական։

◆ Լենքօրանում, յուլիսի 4-ին, Բաքուից եկող «Արօ» շոգենաւը ոստիկանական ու ժանդարմերիական իշխանութիւնների կողմից խուզարկութեան ենթարկվելով, մակարօնի ու վերմիշելի տակ, արկղների մէջ, գտել են եռագծեան տեսակի հրացանների փամփուշտներ, որոնց քանակը, «Б.» լրագրի ասելով, թէև պարզված չէ դեռ, բայց և այնպէս կարծում են, որ 10 հազարի է հասնում։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Նոր-Բայազէտ, 8 յուլիսի

Նոր-Բայազէտի ծխ. հոգաբարձութիւնը յայտնում է իր շնորհակալութիւնը Կ. Տէր-Իսահակեանին՝ իր հանգուցեալ տիկնոջ Ս. Տէր-Իսահակեանի յիշատակին նուիրած 100 ր. համար, ցանկանալով որ պարոնի օրինակին հետևէին և ուրիշները, որով մեծ օգնութիւն կը հասցնէին մեր աղքատիկ դպրոցին։ Ի դէպ պէտք է խոստովանել, որ կան անհատներ, որոնք հրապարակօրէն խոստացած, նոյն նպատակի համար, գումարները տարիների ընթացքում պլանում են հասցնելու դպրոցին։

Ժամ. նախ. հոգ. Հ. Տէր-Միքայէլեան
Անդամ-քարտ. Վահրամ Յակոբեան

—

Սարիղամիշ, 8 յուլիսի

«Մշակի» № 135-ում ընթերցողներին յայտնի է, որ ոմն Ֆրայեան բարեհաճել է «անողոք» քննադատութեան ենթարկել իմ սրանից երեք տարի առաջ լոյս ընծայած «Ընդ. դիդակտիկա կամ ուսմունք դասաւանդութեան» վերտառութիւնը կրող գիրքը։

«Քննադատ» պարոնը ինձ մեղադրում է երկու կէտում. մէկ, որ ես բանագող եմ և երկրորդ՝ ապիկար եմ։ Այս երկու մեղադրանքները տարբեր որակի են, ուրեմն և տարբեր արժէք ունեն ինձ համար. առաջինը շօշափում է իմ բարոյական կողմը, իսկ երկրորդը՝ մտաւոր կարողութիւններս, պատրաստութիւնս և այլն։ Ինչ վերաբերում է երկրորդ կէտին, ապա այդ կարող է նիւթ լինել լրագրութեան. կարող է պատահել, որ ապացուցվի իմ ապիկարութիւնը, անպատրաստ լինելը, գերմաներէն լեզուն չիմանալը և այլն. մինչդեռ առաջին մեղադրանքի մէջ բացի մամուլից շահագրգռված է նաև արդարադատութիւնը։ Ինձ այս դէպքում առաւելապէս հետաքրքրում է մեղադրանքի այս վերջին կէտը, որով ես առանց այլևայլութեան բանագող եմ հռչակվում։

Արդ տեսնենք, թէ ո՞րպիսի իրական և բարոյական հիմունքներ է ունեցել «քննադատ» պարոնը՝ այդ ծանր մեղքը իմ շլինքին փաթաթելու համար։ Ընթերցողին մոլորութեան մէջ չը ձգելու համար, ես կարձանագրեմ այստեղ միմիայն մերկ փաստը, որպէսզի իմ փոխարէն ընթերցողը դատէ։

Ֆրայեանը գրում է. «Մի առիթով ձեռքս ընկաւ Ա. Օլթեցեանի «մանկավարժական ինքնուրոյն աշխատութիւնը», որի վերնագիրն է «Ընդհ. դիդակտիկա կամ ուսմունք դասաւանդութեան». Թերթում եմ գիրքը և գտնում, որ դրանում ոչ միայն նիւթն ու գլուխների դասաւորութիւնը, այլ և նախադասութիւններն անգամ ինձ ծանօթ են թւում. իսկոյն ճանաչեցի գրուածքի իսկական հեղինակին։ Գրադարանիցս վերցնում եմ Dr. Toischer-ի «Teoretische Pädagogik»-ը, մի գիրք, որ ես ուսանող ժամանակս ձեռքիս տակ եմ ունեցել. բաց արի պատահական մի գլուխ. պէտք է որ ընթերցողը գուշակէ, թէ ինչ գտայ. ի հարկէ սկզբից մինչև վերջը արտագրած անխղճ կրճատումներով թարգմանած»։ Այս բոլորից յետոյ վրդովված «քննադատը» խոստանում է «ցոյց տալ, որ Ա. Օլթեցեանը իր անունով հրատարակած գրքում՝ անգամ մի հատիկ ինքնուրոյն պարբերութիւն չունի»։

Այս յօդուածի ընթերցողը ուրեմն պէտք է եզրակացնէ, որ Ա. Օլթեցեանը այդ գիրքը հռչակել է որպէս իր «մանկավարժական ինքնուրոյն աշխատութիւնը», և միայն Ֆրայեանը կոչ անելով իր ծանրաբեռնված յիշողութեանը՝ իսկոյն ճանաչել է գրուածքի իսկական հեղինակին։ Արդ՝ թող ընթերցողը տեսնէ, թէ Օլթեցեանը ո՛րտեղ է յիշատակել, որ այդ գրուածքը «մանկավարժական ինքնուրոյն աշխատութիւն» է և արդեօք Ֆրայեանը պէտք ունէ՞ր դիմելու իր բազմահատոր գրադարանի օգնութեանը՝ ճանաչելու համար գրուածքի իսկական հեղինակին։ Բերում ենք մեր գրքի առաջաբանի այն մասը, որ վերաբերում է կազմին. «Մեր այս համառօտ ձեռնարկը կազմելիս հիմք ենք ընդունել Պրագի ուսուցչապետ Վիլլմանի «Didaktik als Bildungslehre» II B.» դասական գրուածքը և առաջնորդվել ենք նոյն գրուածքից քաղուածօրէն կազմած ուսուցչապետ Տօյշէրի «Teoretische Pädagogik»-ով. բացի վերոյիշեալներից՝ «վախճանաբանութիւն» գլուխը կազմելիս առաւելապէս օգտվել ենք Ենայի ուսուցչապետ Ռայնի «Pädagogik im Grundriss» գրուածքից, իսկ «ֆօրմալ աստիճանների» ուսմունքի համար ի նկատի ենք առել դօկտօր Ադօլֆ Մատթիասի «Praktische Pädagogik»-ը»։

Արի տես, որ հէնց Թարսի պէս միայն այս գրքում է, որ բացի հեղինակների անունը յիշատակելուց, այլ և յականէ անուանէ ամեն մի հատուածի համար անգամ գրված է, թէ ո՛ր հեղինակից է կազմված։ Մեր մի այլ աշխատութիւնը՝ «Նիւթեր մասնաւոր դիդակտիկայի համար» այս տեսակէտից ուրեմն շատ աւելի վատ աստղի տակ է ծնված, որովհետև թէպէտ այնտեղ առաջաբանում յիշված է՝ «մեզ աղբիւր են ծառայել մանկավարժական նորագոյն գրականութիւնից հետևեալ երկերը, որոնցից քաղուածաբար կազմել ենք մեր գիրքը» (այնուհետև թւված են գրքերի անունները), բայց յականէ անուանէ չէ յիշատակած, թէ ինչ գլուխ ո՛ր հեղինակից է կազմած։ Ես իրողութիւնը արձանագրեցի։ Ում հետաքրքրում է մեր բանակռիւը և Ֆրայեանի և իմ բարոյական կերպարանքի նկարագիրը, թող անձամբ վերցնէ իմ աշխատութիւնը և Ֆրայեանի յիշեալ յօդուածը և տեսնէ, թէ պարոնը ո՛ր աստիճանի ուղղամտութիւն և անաչառութիւն է ցոյց տուել ինձ գրագողութեան մէջ լրնելու գործում։ Ֆրայեանի հոգեբանութիւնը ինձ լաւ յայտնի է. բայց ես առ այժմ զգուշանում եմ այդ մասին կարծիք յայտնելուց։ Դատարանին է մնում այսուհետև ապացուցանել, որ կամ ես եմ բանագող և կամ Ֆրայեանը՝ զրպարտիչ։

Ա. Օլթեցեան

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԺԸՆԵՎԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ 350-ԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

Ժընև, 9 յուլիսի

Ամբողջ Ժընևը ծածկված է ծաղիկներով և դրօշակներով. Ժընևը տօնում է իր համալսարանի 350-ամեակը. արդէն մի քանի օր է, ինչ սկսված են տօները, և նրանք կը վերջանան միայն վաղը, յուլիսի 10-ին։

Սա մի ակադեմիական տօն չէ, որ կատարվում է, այլ մի փառայեղ ընդհանուր ազգայնական տօն. տօնում են ոչ միայն համալսարանականները, ուսանողները, ինտելիգենցիան, այլ և ամբողջ Ժընևը և Շվէյցարիան. տօնում են վաճառականները, տօնում են բանւորները, տօնում են հասարակութեան բոլոր խաւերը։ Այս օրերիս բոլորի բերնից թռչում է մեծ ռէֆօրմատորի անունը՝ Կալվին, համալսարանի հիմնադիրը։ 1559 թ. յուլիսի 5-ին St. Pierre տաճարում Կալւինը յայտարարում էր Ժընևի ակադեմիայի բացվելը. այդ րօպէին գիտութիւնները, բառիս բուն նշանակութեամբ, գոյութիւն չունէին կամ, եթէ կային, գտնվում էին իրանց զարգացման առաջին աստիճանում։

Ինքը Կալվինը սկզբում իրաւաբան էր և իր դարաշրջանում համարվում էր առաջին իրաւաբաններից մէկը. յետոյ միայն սկսում է ուսանել աստուածաբանութիւն աստղագիտութիւն և այլ գիտութիւններ. իր աստղագիտական գրուածքներում նա սկսում է կռիւը ընդդէմ բոլոր ժողովրդական և ամբոխային նախապաշարումների. նա սկսում է ծաղրել դարի ճնշող ոգին. նա ընդգծում է բնական բոլոր օրէնքները, որոնց ենթարկված են բոլոր մոլորակները. Կալվինը պատրաստում և հարթում է ապագայ գիտութեան ճանապարհը. նա հարթում և պատրաստում է XVI, XVII և XVIII դարերի գիտութեան մթնոլորտը. վերջապէս մի բան, որ մեր ժամանակներում ոչ ոք չէ ուրանում և չէ էլ կարող ուրանալ, դա այն է, որ Կալվինին է պատկանում գաղափարական հոսանքների այն ճեղքուածքը, որ կարողացաւ XVII և XVIII դարերում ջարդել ֆէօդալական կարգերը և նրանց տեղ վերաստեղծել այժմեան բուրժուական-հանրապետական կարգերը, ազատ քաղաքացու իրաւունքների հաւասարութիւնը, մարդու բնածին և անձեռնմխելի իրաւունքները. մարդը ծնված է ազատ, և անկախ է. մարդ անհատը իր իրաւունքները, իրաւական թէ հասարակական, տանում է իր հետ. այդ բոլոր սկզբունքների արմատը XVII և XVIII դարերի նատուրալիստ իրաւաբանների սեփականութիւն չէ, ինչպէս այդ սխալ կերպով կարծում են դարիս շատ իրաւաբաններ. այդ սկզբունքների արմատները պիտի որոնել միջին դարերի ֆէօդալական կարգերի խորտուածքում. կաթոլիցիզմի և ազնւականութեան դարաւոր կռիւներից դուրս է եկել մի որբացած ոյժ, պրօտեստանտիզմը, և այդ պրօտեստանտիզմի մէջ է, որ առաջին անգամ մենք տեսնում ենք ծնված վերոյիշեալ ազատարար շարժումը յանուն մարդկային բնածին ու անձեռնմխելի իրաւունքների. իսկ Կալվինը պրօտեստանտիզմի աջ թևն էր կազմում։ Եւ ահա այսպէս մեծ է Կալվինի դերը պատմութեան մէջ. մեծ է նրա դերը նաև Ժընևի ակադեմիայի ստեղծման մէջ։ Ժընևի ակադեմիայումն է, որ սնվել և մեծացել են XVII և XVIII դարերի նատուրալիստ իրաւաբաններից շատերը, այժմեան ռամկավարական պետութիւններին հոգի տուողները իրանց ծնվելու և հիմնվելու րօպէից։

Շվէյցարական ժողովուրդը, մասնաւորապէս Ժընևի կանտօնի հանրապետութիւնը, այսօր մի առանձին շուքով և հպարտութիւնով է տօնում այս տօնը. որոշ ժամերին բոլոր հիմնարկութիւնները, խանութները փակվում են, որպէսզի, ինչպէս ինքը ժողովուրդն է ասում, pour donner un caractère plus patriotique.

Տօնին մասնակցում են բոլոր պետութիւնների և համալսարանների ներկայացուցիչները. Գերմանիայից 16 ներկայացուցիչ, Ամերիկայից 25 ներկ., Արգենտինից 1, Աւստրիայից 3, Ունգարիայից 5, Բէլգիայից 1, Բօլգարիայից 1, Դանիմարքից 1, Եգիպտոսից 1, Փարիզից 17, իսկ ամբողջ Ֆրանսիայից 27, Անգլիայից, Իրլանդիայից և անգլիական կօլօնիաներից 18, Իտալիայից 16, Ռուսաստանից 11 և այլն և այլն...

Այս հանդիսաւոր տօներին հեռուից ժպտում և քնքշում է սքանչելագեղ Լէմանը, որի գեղածիծաղ ափերը այս օրերին փաթաթված են բենգալեան կրակով. օր առ օր նրա մի ափից միւս ափը թնդում է թնդանօթի ձայնը. ուրիշ երկիրներում թնդանօթը որոտում է կռիւներում, իսկ օրհնըված երկրում նրա՝ թնդանօթի՝ ձայնը լսվում է այն րօպէներին, երբ ազատ քաղաքացին դիմում է դէպի լոյսը. նրան, քաղաքացուն, դէպի լոյսի ճանապարհը ուղեկցում է թնդանօթի ձայնը՝ խառնված ժողովրդային ուրախ և երջանիկ աղաղակով...

Յովս. Տէր-Վարդանեան

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Նորերս «Taegliche Rundschau» լրագրի ասելով, սիլեզեան փոքրիկ քաղաքներից մէկում դատարանը քննել է հետևեալ տարօրինակ ամուսնալուծական գործը։ Նուրբ կազմուածք ունենալու նպատակով հաշտարար դատաւորներից մէկի կինը վճռում է զանազան միջոցներով նիհարանալ։ Այդ նպատակով նա դիմեց բժիշկների օգնութեան և արդարև պակասեցրեց իր կշիռը, սակայն միաժամանակ դրա հետ միասին չքացաւ նաև նրա դէմքի ու մարմնի գեղեցիկ գոյնը. Նա դարձաւ տկարադէմ, և ամուսինը, համարելով իրան խաբված, որովհետև նա երբէք չէր էլ ցանկանում նիհար կին ունենալ, խնդիրը ներկայացրեց ապահարզան ստանալու մասին։ Դատարանը որոշից ամուսնութիւնը լուծել կնոջ մեղաւորութեան պատճառով։

◆ Կօլէնհագէնում վուալից թունաւորվել է տիկին Գօստրուն։ Նրա գլխարկի վրայից ձգված էր կրպակից նոր գնված մի կապոյտ վուալ, որը, անձրևից թրջվելով, կպչում է նրա երեսին։ Մի քանի ժամանակից յետոյ տիկինը նկատում է, որ իր երեսը սկսում է ուռչել և աչքերի մէջ սաստիկ ցաւեր է զգում։ Հրաւիրված բժիշկը, քննելով, յայտնում է, որ թունաւորված է ինչ-որ կապոյտ ներկով։ Չը նայելով ձեռք առնված եռանդուն միջոցներին՝ տիկինը զրկվեց նախ տեսողութիւնից և ապա արդէն մեռաւ արեան թունաւորութիւնից։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՖՐԱՆՍԻԱ

Միջոցներ Ֆրանսիայի ազգաբնակութիւնը բազմացնելու համար.—Ծննդաբերութիւնների պակասելը, որ վերջին ժամանակներս նկատվում է Ֆրանսիայում և սպառնում է երկրի ազգաբնակութեան նուազեցումը խոշոր չափերի հասցնել, իր վրա է դարձրել ֆրանսիական պետական գործերի ուշադրութիւնը։ Առաջիկայ աշնանը պալատը միջոցներ է մշակելու ազգաբնակութեան աճեցողութիւնը բարձրացնելու համար։ Պրօֆ. Րիշէն և Պօլ-Լէրուա-Բօլիէն առաջարկում են պարգևատրել բոլոր ծնվող երեխաների ծնողներին։

Առաջին երեխայի համար ոչինչ չէ տրվում։ Երկրորդի համար տրվում է 200 րուբլի, երրորդի և չորրորդի համար՝ 400-ական րուբլի։ Րիշէի կարծիքով, վարձատրութեան այդ եղանակը պէտք է որ բարձրացնէ ծննդաբերութիւնը։ Պարգևատրութեան այդ տեսակ սիստեմի ներմուծումը կը պահանջէ 120,000,000 ր. ծախք։ Այդ ծրագրերը կազմողները առաջարկում են միջոցներ ժառանգութեան վրա տուրք նշանակելով (անզաւակների և մի զաւակին թողնված ժառանգութեան) 50% ընդհանուր գումարի։

Բացի դրանից Լէրուա-Բօլիէն յանձնարարում է պետական պաշտօնների մէջ չընդունել այն անձանց, որոնք կունենան զաւակներ երեք հոգուց պակաս։ Այդ կանոնը պէտք է գործադրվի ինչպէս տղամարդկանց, այնպէս և կանանց նկատմամբ։ Չամուսնացած կանանց ու տղամարդկանց ռոճիկները պէտք է կրճատվեն և ընդհակառակը աւելացվեն բազմանդամ ընտանիքաւորներին։

պատմութեան մէջ գրեթէ աննախընթաց է»։

Այս համարին մէջ երկու խոշոր նկարներ ամենէն աւելի յատկանշական են։ Ասոնցմէ մէկը երկէջեան այն ահռելի տեսարանն է, ուր թիւրք արիւնարբու հրէշներու վոհմակ մը, սանդարամէտի խորքերէն փախած դեւերու նման, տուներուն և հանդոյն վրայ քարիւղ թափելով կրակի կուտան և մէջինները ողջ-ողջ կը խորովեն։ «Գտնւած հազարաւոր թիթեղ տափերը ապացոյց մըն են, որ իւրաքանչիւր տուն գրեթէ զատ-զատ կրակի տրուած է։ Քրիստոնեաները մժեղներու նման կայրէին»—կը գրէ թըղթակիցը։ Ու ասոնց մէջ, վստահ եղէք, առաջնակարգ դեր մը կատարողները համագեստաւոր զինուորներն են։

Միւս նկարը, որ ըսի թէ նոյնպէս յատկանշական է, աւելի Եւրոպայի ուշադրութեան արժանի է՝ քան թէ մեր։

Այդ կը ներկայացնէ Մերսինի ծովափին մօտ տեսարան մը, ուր հեռուն եւրոպական զրահաւորներ հանդարտօրէն կը հեռանան, աւարտած ըլլալով իրենց պաշտօնը։ Ցամաքին վրայ կը գտնուին մի քանի զուարթ դէմքով թիւրքեր, և սա տողերը կը գտնեմ նկարին ներքև. «Եւրոպան հայերը իրենց վիճակին կը թողու. Մերսինի անկարգ տարրը զրահաւորներու մեկնումէն կը հրճուի»։ Ու թղթակիցն ալ կը գրէ. «Թիւրքեր, քիւրդեր և այլ արիւնկզակներ կատեն զրահաւորները, որովհետև ասոնք «լուր կը ղրկեն» Եւրոպա կառավարութիւններու մասին. կատեն թերթերու թղթակիցները միևնոյն պատճառով. ու բաղդին մէջ ոմանք արձակ-համարձակ կը պարծէին. Թող անգամ մը հեռանան նաւերը և մենք քրիստոնեաներու գործը կաւարտենք, և այլն»։

Ահա այդ նկարներու ու յօդուածներու շարքը, որ տակաւին շարունակելի է։ Արտագրութիւն չըրի թղթակցութիւններէն, որովհետև շատ ընտանի են ատոնք բոլորին։ Եւ սակայն մեր Պոլսոյ պատերազմական մինիստրութիւնը, անսալով երիտասարդ-թիւրք մամուլի ամենէ սինիք, անպատկառ ու անիրաւ ներկայացուցիչ «Թանինի» մը խմբագրին վայրահաչութեան, կը փակէ երկու հայ թերթեր՝ այս սարսափելի աղէտին մանրամասնութեանց մէկ աննշան մասնիկը իրենց թերթին մէջ տպագրելնուն համար՝ և կախաղան կը հանէ մարդիկ, որոնց միակ ոճիրը եղած էր ինքնապաշտպանութիւնը և իրենց կնոջ ու աղջկան պատւոյն և իրենց մանկանց թանկագին կեանքին պաշտպանումը այս տանտաղոսեան գիւային փոթորկին դէմ։

Մարդուս չհաւատալը կուգայ, և երբ ըմբռնէ զայն որպէս իրականութիւն, կարծես կոկորդը կը խեղդուի, այնքան որ դժանօրէն զարհուրելի և անհեթեթօրէն ըմբոստացուցիչ է դրութիւնը։

Ահա մեր նորածին Թիւրքիան, արդարութեան, հաւասարութեան և եղբայրութեան նախաձեռնիչ Թիւրքիան, որ իր առաջին քայլին իրաւունք ու ճշմարտութիւնը վիժեցուց։

Բայց յուսանք և սպասենք տակաւին։

Այս է եղած մեր բաղդը ու կարծես այսպէս ալ պիտի շարունակուի։

Մինաս Ցօլակ

Տնատէրերի մերժումը բնակարան վարձով տալ երեխայ ունեցողներին պէտք է համարվի յանցանք և պատժվի մեծ տուգանքով։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌԱԳ. ԳՈՐԾ.

10 յուլիսի

ՊԱՐԻԶ։ Ֆալիէր յուլիսի 9-ին առաջարկեց Բրիանին կազմակերպել կաբինէտը։ Բրիանը պատասխան կը տայ յուլիսի 10-ին։

ՎԻԷՆՆԱ։ «Կոր. Բիւրօյին» հաղորդում են Բէլգրադից, որ ժամանոր տեղեկութիւնների համեմատ Պետր Թագաւորը երկու անգամ թեթև կերպով ուշագնաց եղաւ, երբ նա գնում էր Կրուշեվից Լիբասկ և Վանիւ։ Նրա առողջական դրութիւնն առանց դրան էլ գոհացուցիչ չէ։

ՖԷՕԴՕՍԻԱ։ Գիշերը հրդեհը լափեց Ղրիմի ծխախոտի գործարանը։

ԿԵՕԼՆ։ «Կեօլնիշէ-Ցայտունգ» լրագրին հեռագրում են Աղիսաբէբից, որ Նէգուսը սաստիկ հիւանդացաւ, երկիրը կառավարում է կայսրուհի Տաիտուն։

ԼՕՆԴՕՆ։ Ի պատիւ Թիւրքական պարլամենտական պատգամաւորութեան կառավարութիւնը նախաճաշ տուեց։ Գրէյ խօսեց Անգլիայի անկեղծ համակրութիւնների մասին դէպի Թիւրքիան և ցանկութիւն յայտնեց այժմեան բարեկամական յարաբերութիւնների պահպանման մասին։

ԼՕՆԴՕՆ։ Գաղթականութեան պետական քարտուղարը ներկայացրեց լօրդերի ժողովին մի օրինագիծ՝ հարաւ-աֆրիկեան գաղութների միացման մասին։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Ե. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

Հիմնված 1880 թ.

(Պուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝

Բ. Յ. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։

Կ. Մ. ՋԻԿՕՎԱՆԻ—9½—11—ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։

Ջ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։

Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։

Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ.

Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։

Ն. Վ. ԱԼԲՐԵԽՏ—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.։

Օ. Վ. ԳԵՅԵՎՍԿԱՅԱ-ԷՆԳԵԼ—12—1 ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1 ժ. ներքինհ. և երեխայոց հիւ.։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Օ. Վ. ԳԵՅԵՎՍԿԱՅԱ-ԷՆԳԵԼ—6— հ. ժ., մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց։

Ի. Ֆ. ՄԱՐՑԻՇԵՎՍԿԻ—6—7 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։

Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Ամառային երթևեկութիւն

(Թիֆլիսի ժամանակով)

Թիֆլիսից մեկնում է

ԲԱԳՈՒ՝ ՊՕՍՏԱՏԱՐ գնացքը 11 ժ. 38 ր. երեկ., Գանձակ է հասնում 6 ժ. 1 ր. առ., Եւլախ՝ 7 ժ. 58 ր. առ., Հաջի-Կաբուլ 1 ժ. 12 ր. ցերեկ. Բալաջարի 4 ժ. 43 ր., Բագու՝ 6 ժ. 7 ր. երեկ.։ ՄԱՐԴԱՏԱՐ ԳՆԱՑՔ № 6՝ 7 ժ. 36 ր. առ., Գանձակ է հասնում 1 ժ. 41 ր. ցերեկ., Եւլախ՝ 3 ժ. 36 ր. ցերեկ., Հաջի-Կաբուլ՝ 8 ժ. 15 ր. երեկ., Բալաջարի՝ 11 ժ. 37 ր. գիշ., Բագու՝ 12 ժ. 44 ր. գիշ.։ ՄԱՐԴԱՏԱՐ ԳՆԱՑՔ № 12՝ 10 ժ. 11 ր. երեկ., Գանձակ՝ 4 ժ. 13 ր. առ., Եւլախ՝ 6 ժ. 8 ր. առ., Հաջի-Կաբուլ՝ 10 ժ. 32 ր. Բալաջարի՝ 1 ժ. 44 ր. ցերեկ., Բագու՝ 2 ժ. 18 ցերեկ.։

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆ՝ ՊՕՍՏԱՏԱՐ 1 ժ. 44 ր. գիշեր., Ալէքսանդրօպօլ է հասնում 12 ժ. 35 ցերեկ., Ուլուխանլու՝ 6 ժ. 11 ր. առ., Ջուլֆա՝ 1 ժ. 10 ր. գիշեր.։ ՄԱՐԴԱՏԱՐ ԱՊՐԱՆՔ. 5 ժ. երեկ., Ալէքսանդրօպօլ է հասնում 3 ժ. 38 ր. առաւ., Ուլուխանլու՝ 9 ժ. 12 ր. առաւ., Երևան՝ 10 ժ. 7 ր. առ.։

ԲԱԹՈՒՄ՝ ԱՐԱԳ. ԳՆԱՑՔ 8 ժ. 31 ր. երեկ., Բաթում է հասնում 7 ժ. 41 ր. առ.։ ՊՕՍՏԱՏԱՐ՝ 9 ժ. 4 ր. երեկ., Բաթում է հասնում 10 ժ. 33 ր. առ.։ ՄԱՐԴԱՏԱՐ՝ 1 ժ. 1 ր. գիշ., Բաթում է հաս- 2 ժ. 34 ր. ցերեկ.։

Թիֆլիս է հասնում

ԲԱԳՈՒԻՑ՝ ՊՕՍՏԱՏ. ԳՆԱՑՔԸ 8 ժ. 6 ր. առաւ. ՄԱՐԴԱՏԱՐ № 5՝ 12 ժ. 11 ր. գիշ.; ՄԱՐԴԱՏԱՐ. № 11՝ 10 ժ. 45 ր. առ.։

ԲԱԹՈՒՄԻՑ՝ ԱՐԱԳ. 9 ժ. 36 ր. առ., ՊՕՍ. 10 ժ. 38 ր. երեկ., ՄԱՐԴԱՏԱՐ՝ 8 ժ. 42 ր. առ.։

ՋՈՒԼՖԱՅԻՑ-ԵՐԵՒԱՆ՝ ՊՕՍ. 6 ժ. 26 ր. երեկ. ՄԱՐԴԱՏԱՐ-ԱՊՐԱՆՔ. 6 ժ. 27 ր. ցերեկ.։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԻՒՐԱՔԱՆՉԻՒՐԸ ԿԱՐՈՂ Է ԻՆՔԸ ԽՈՒԶԵԼ ԻՐ ԵՐԵԽԱՆԵՐԻ ՄԱԶԵՐԸ

Պատուիրէք մեզ մօտ նորահնար, պատենտ ունեցող խուզելու մեքենայ, որով իւրաքանչիւրը կարող է հեշտ և առանց նախապատրաստութեան, մի քանի րոպէի ընթացքում, խուզել թէ իր և թէ երեխաների մազերը։ Շնորհիւ տեխնիկայի նոր կատարելագործութեան, մենք կարելիութիւն ունենք ուղարկել մեքենան 10 ր. փոխարէն միայն 2 ր. 50 կոպէկով։ Բերել տուէք այդ էժան գնով և, անկասկած, ընդմիշտ շնորհակալ կը մնաք մեզանից։ Զանազան մեծութեան մեքենաներ՝ 2 ծայրամասերով՝ 3 ր. 50 կ.։ Մեքենայի ամրութեան համար երաշխաւորում ենք 10 տարով։ Ուղարկում ենք վերադիր վճ. և առանց կանխավճ.։ Պահեստի մէջ կան նոյնպէս ածելիներ՝ հատը 2 ր., ամենալաւ յատկութեանը 3 և 4 ր.։ Հասցէագրել՝ Складъ стальн. изд. П. Древновичъ. Варшава, Кармелитская № 3—12.

(3,12) (В. 40448) 592. 2—2

„Գուտտենբերգ“

Գրախանութը խնդրում է իր կլիենտներին, որ պատուէրներ տուած ժամանակ մանրամասն գրեն իրանց հասցէները, դասագրքերի մասին՝ անկազմ թէ կազմած, իր մասերը, հեղինակների անունները, պօստով թէ երկաթուղով ուղարկել, և այլն և այլն։ Ցանկալի, էր՝ գաւառական ուսումնարան. հոգաբարձուները կամ աւագ-ուսուցիչները պատուէրները քիչ շուտ տային։ Գրախան. ոչ մի ջանք չէ խնայել և չէ խնայելու պատուէրները իսկոյն կատարելու համար։

645. 3—2

ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ՀԱՅՈՑ ՀՈԳԵՒՈՐ ԴՊՐՈՑԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

յայտարարում է, որ առաջիկայ ուսումնական տարում

ՆՈՐԵԿ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐԻ

Ընդունելութեան քննութիւն

կը լինի միմիայն VII դասարանի համար։ Քննվել ցանկացողները պիտի ներկայացնեն իրանց վկայականները մինչև օգոստոսի 25-ը։ Մնացած դասարաններում տեղ չը կայ։ Վերաքննութիւնները և նորեկների (VII դաս.) քննութիւնները կը սկսվեն օգոստոսի 25ից։

(կ. չ. ե.) 646. 3—1

ՆՈՐ-ԲԱՅԱԶԷՏԻ

ծխական երկսեռ դպրոցների հոգաբարձութիւնը համաձայն իր յունիսի 5-ի № 27 արձանագրութեան յայտնում է ի գիտութիւն նոյն դպրոցների ուսուցչական կազմի, որ բոլորն ազատ են պաշտօններից, դպրոցների վերաբացման անորոշութեան պատճառով։

Հոգաբարձութիւն

(կ. ե.) 647. 2—1

Ստ. Լիսիցեանի, Յովհ. Թումանեանի ու Լ. Շանթի

ԿԱԶՄԱԾ

Լուսաբեր

Հայերէնի դասագիրք

Լոյս տեսան

Ա. տարի, երրորդ տիպ 30 կ.

Բ. տարի, երկրորդ տիպ, բարեփոխ. 45 կ.

Երկուսն էլ ընդունված կովկասեան շըրջանի ուսումնարանական հոգաբարձուի կողմից իբրև դասագիրք պետական դպրոցների համար։

Տպագրվում են.

Գ. տարի . . . . . 60 կոպ.

Դ. տարի . . . . . 75 կոպ.

Գլխաւոր պահեստներն են հետևեալ գրախանութները. Թիֆլիսում՝ «ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ» և Կենտրոնական, Բագւում՝ Сотрудникъ, Երևանում՝ Յովհաննիսեանի և Շուշում՝ Բ. Տէր-Սահակեանի։ (կ. ե.) 648. 15—1

ԱԶԱՏ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ և ՌՈՄԱՆՈՍ ՄԵԼԻՔԵԱՆԻ խմբագրութեամբ

կազմվում է

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆ

Դասագիրք հայոց դպրոցների III և IV տարիների

Հարկաւոր են, անպայման վարձատրութեամբ, ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ, բացի վարձատրութիւնից և մ ր ց ա ն ա կ։ Երգերը լինելու են՝ տեքստով—բովանդակալից, գեղարուեստական և մանկան հասկանալի. մելօդիայով—ձևի կազմութեամբ տեքստին նմանվող՝ գեղեցիկ, մելօդիական և ռիտմով հակիրճ։

Դիմել՝ Յովհաննեան-Մարիամեան դպրոց (Бебутовская ул.) ՌՈՄԱՆՈՍ ՄԵԼԻՔԵԱՆԻՆ։

(կ.) 626. 4—2

ԹԻՖԼԻՍԻ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ

վաճառվում են հետևեալ գրքերը

Ադա Նեգրի, Բանաստեղծութիւններ. Թարգ. Յ. Յակոբեանի, գ. 50 կ.։

Խան-Ազատ և Վարդանեան, Հայաստանի պատմութիւն 27 պատկերով և մի մեծ քարտէզով. գ. 75 կ.։

Աբովեան, Վէրք Հայաստանի, գ. 50 կ.։

Ահարոնեան, Ժողոված երկերի, գ. 1 ր., Բաբեան, Տնային բժշկարան պրակ Ա. գ. 1 ր., պրակ Բ. գ. 1 ր. 60 կ.։

Եմ, Լուսադէմին. գ. 1 ր.։

Լէօ, Մելիքի աղջիկը. գ. 1 ր. 50 կ.։

Մուրացանի Երկասիրութիւնները. գ. 1 ր. 50 կոպ.։

Պարոնեան, Ծիծաղ. գ. 1 ր. 25 կ.։

Պօշեան, Հացի խնդիր. գ. 1 ր. 50 կ.։

642. 1—1

ՓՆՏՌՈՒՄ ԵՄ

Կար ու ձևի և ձեռագործի վարժուհութեան տեղ և ընդունում եմ աշակերտուհիներ տանը։ Ունեմ ատեստատ և վկայական։ Հասցէ՝ Тер-Гукасовская, № 30.

Հռիփսիմէ Թադէոսեան

(չ. ու. կ.) 632. 3—3

Մահ ԲԱՂԼԻՆՋՆԵՐԻՆ

Նորութիւն. ռէկլամ չէ.

«ԿԼՕՊՕՎԻՆ»

Շուտափոյթ ոչնչացնում է բաղլինջներին և նրանց սաղմը։ Սրուակի գինը 35 կոպ.։ Պահեստը միայն ԱԽՕԲԱՁԷԻ մօտ, ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ։ Ուղարկում ենք վերադիր վճարով։ Դեղավաճառներին զեղչ։ Պահանջեցէք յամառօրէն «ԿԼՕՊՕՎԻՆ ԱԽՕԲԱՁԷ»։

Հասցէ՝ Тифлисъ, памятникъ Воронцова, ул. Некрасова, № 14, складъ Ахобадзе.

(օ. մ.) 568. 30—14

ՋՐԻ

ԻԲՐԵՒ ՊՐԷՄԻԱ

Այսօրվանից սկսած մինչև 30 օր ժամանակամիջոցով Լուսանկ. Արտիստական Ընկ. առաջարկում է բոլոր ընթերցողներին՝ ՀԱՄԱՐԵԱ ՋՐԻ՝ արտիստիկ պատրաստված և մեծ արժէք ունեցող լուսանկարներ՝ իսկական մեծութեան, արտանկարված որևէ փոքր լուսանկարից. միայն թէ՝ այդ գեղեցիկ նկարը ստացողը առաջարկէ իր ազգականներին և բարեկամներին անդամագրվել ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿ.։ Խնդրում ենք ձեր ազգանունը և հասցէն գրել ձեր լուսանկարի ետևը և ուղարկել նրան պօստով՝ հետևեալ հասցէով.—ОБЩЕСТВО СЕМИ-«ЭМАЛЬ», Лодзь № 66.

(B. 42024) 643. 1—1

ՀՕՆՕՐՐԷԻ (ՑՐԻՊՊԷՐԻ) ԴԷՄ

Նոր-միջոց—salo

«ՊԻՋԻԼԻՆ»

Ներգործում է արագ և արմատականապէս, և բժիշկների վկայութեամբ համարվում է իբրև հաստատական միջոց։ Գործածելու ձեռնարկը կցված է արկղիկին։ Իսկականը միատեղեայ արկղներում, հատը՝ 1 ր. և 1 ր. 80 կ.։ Միաժամանակ լաւ է ներգործում թէ սուր և թէ յարատև բնոյթ ունեցող դէպքերում և կարճ ժամանակի ընթացքում վերացնում է ամենայամառ ընթացքը։

ՊԱՀԵՍՏԸ՝ Петербургъ Разъѣзжая ул., № 7, аптека Б. Конгейма.

Ուղարկվում է վերադիր վճարով։ Ծանապարհածախքը պօստային սակագնով։

Գտնվում է դեղատներում։ Մեծաքանակ վաճառքի համար—դեղավաճառանոցային պահեստներում։

(հ.կ.) (П. 88623) 540. 60—10

ՆԱԽԱԶԳՈՒ ԾԱՑՈՒՄՆ

Գրասենեակից Դ. Զ. ՍԱ ՐԱՋԵՎ Թիֆլիսում

Մեր ֆիրմայի հռչակով ԿԱՄԵՆԱԼՈՎ ՕԳՏՎԵԼ՝ մի քանի համանուն և ուրիշ ֆիրմաներ վաճառքի են հանել զտված օղի և այլ խմիչքեղէն մեր էտիկէտներին և ապրանքադրոշմին միանգամայն նմանեցրած էտիկէտներով և ապրանքադրոշմով պ. պ. սպառողներին մոլորեցնելու նպատակով։

Մի քանիսները նոյն իսկ չեն քաշվել էտիկէտների վրա նշանակել խոշոր տառերով Դ. Զ. Սարաչէվ, իսկ մանրատառ, համարեա չը նկատվող մակագրութեամբ՝ ՆԱԽԿԻՆ ԾԱՌԱՅՈՂՆԵՐ։ Հետևաբար գրասենեակը խնդրում է մեր ապրանքը պահանջելուց ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ դարձնել անուան, հօրանուան և ազգանունի սկզբնատառերի վրա՝ Դ. Զ. ՍԱՐԱՋԵՎ, միայն առանց «ՆԱԽԿԻՆ ԾԱՌԱՅՈՂՆԵՐ» յաւելուածի, նոյնպէս և գործարանային դրոշմի վրա՝ «ՎԱՅՐԻ ՈՉԽԱՐ ԺԱՅՌԻ ՎՐԱ»։

(ե.կ.) 362. 25—23

ՊՕԼԻՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ Frankenhausen a|Kyffhäuser, Германія

Ինժեներական բաժանմունք մեքենայաշին., էլեքտրոտեխ., գիւղատնտես. մեքենաների կամուրջների կառուցմ. և ճարտարապետ.։ Ընդունվում են երկու սեռի անձեր՝ 5—6 դաս. միջնակարգ կրթութեամբ։ Ծրագիրը 40 կոպէկ։

(П. 93692) (յուլ.1,12.օգ.16.1910թ.յունվ.10,24.փետ.7.) 156. 6—2

ԼԻԱԿԱՏԱՐ ԵՒ ՀԻՄՆՈՎԻՆ ԲՈՒԺՈՒՄՆ

ՏՐԻՊԵՐԻՑ

Սուր, խրոնիկական եւ ամեն տեսակ բարդութեան մէջ ինչպէս տղամարդկանց, այնպէս եւ կանանց, ամենակարճ միջոցում ԱՄԵՆԱՆՈՐ ԱՌԱՆՁՆԱՅԱՏՈՒԿ ԴԵՂՈՎ

„ՍԱԼԻՒԲՐԻՆ ԲԵՐԺԷ“

«Սալիւբրին Բերժէն» գիտական խառնուրդ, որ մեծ չափով տարածված է ամբողջ աշխարհի մէջ և շատ լաւ արդիւնք է տուել տրիպէրը (սուսանակը) բուժելիս։ «Սալիւբրին Բերժէն» պատրաստված է ըստ պրոֆեսոր Էդ. Գիւմմօնդի դեղատոմսի։ «Սալիւբրին Բերժէն» իր բժշկական յատկութեամբ, բժիշկների իսկ վկայելով, գերազանցում է մինչև օրս եղած բոլոր միջոցներից։ Ռուսաստանի ամեն կողմերից ամեն օր ստացվող բազմաթիւ շնորհ. նամակները բոլորովին բժշկվածներից՝ ամենալաւ ապացոյցն է Սալիւբրինի ճշմարիտ բուժարար լինելուն։ Եթէ դուք կամենում էք կատարելապէս առողջ լինել, ապա ուրեմն գործ դրէք Սալիւբրին Բերժէն

Գինը 2 ր. 50 կ.։ Ուղարկելը ըստ պօստային տարիֆի. Վերադիր վճարով 25 կ. աւելի արժէ։

Ոչ-խրոնիկական տրիպէրի բժշկութեան համար բաւական է 4 սրուակ, իսկ խրոնիկականի համար՝ 6 սրուակ։

Ուղարկվում է անմիջապէս վերադիր վճարով, երբ կը ստացվի արժէքի ⅓ մասը։ «Սալիւբրինի» մասին պրօֆեսոր Գիւմմօնդի գիտական յայտնի բրօշիւրն ուղարկվում է հինգ հատ 7 կ. մարկա ստացվելուց յետոյ։

ՊԱՏՈՒԷՐԻ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ՝

Մեր ներկայացուցչին բոլոր Կովկասի և Անդրկասպեան երկրի համար И. Ахобадзе, Тифлисъ, Некрасовская, № 14, близъ памятника Воронцова.

Сѣверное Товарищество Бирже

Главное единственное Агентство для всей Россіи.

С.-Петербургъ, отдѣленіе фармацевтическихъ препаратовъ.

Отдѣленіе Тифлисъ, Ахобадзе. Некрасовская, № 14, близъ памятника Воронцова.

(կ. հ.) 607. 0—4

„ՊՐՕՎՕԴՆԻԿ“

ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՌԻԳԱՅՈՒՄ

1897 թ. 1888

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՖԱԲՐԻԿԱՅԻՆ ՊԱՀԵՍՏԸ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

Սօլօլակսկայա փող., № 4.

ԱՌԱՋԱՐԿՈՒՄ Է ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԵՒ ՀԱՏՈՎ

ՌԷԶԻՆԱՊԱՏ ԱՆԹԱՓԱՆՑԻԿ ՎԵՐՆԱԶԳԵՍՏՆԵՐ

Արտասահմանեան նոր ձևի, պատրաստված անգլիական ամենալաւ կտորներից սկսած մինչև ամենաէժան կտորները.

ՌԷԶԻՆԱՊԱՏ ՊԼԱՇՉՆԵՐ ԵՒ ՎԵՐԱՐԿՈՒՆԵՐ պարոնայք օֆիցէրների համար.

ՌԷԶԻՆԱՊԱՏ ԿՏՈՐԵՂԷՆՆԵՐ զանազան կարիքների համար.

ՌԷԶԻՆԻ ՍՊՈՒՆԳՆԵՐ

ՍԱՆՐԵՐ եղջերեայ ըեգինից

Հատավաճառութիւն աշխարհի ամենալաւ

ԿՐԿՆԱԿՕՇԻԿՆԵՐԻ „ՊՐՕՎՕԴՆԻԿ“

(№ 4) 25—20